Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

15 ЯНВАРЬ, ЖУМА № 10 (515). 1993 йил.

Сотувда эркин нархда.

ПОЙТАХТ ВИЛОЯТИ МЕҲНАТКАШЛАРИ МАРКАЗИЙ ОСИЁ ДАВЛАТЛАРИ ПРЕЗИДЕНТЛАРИНИНГ ТОШКЕНТДА БЎЛИБ ЎТГАН УЧРАШУВИНИ ҚИЗҒИН МАЪҚУЛЛАШАЯПТИ

• Олий Кенгаш қўмиталарида

ХАЛҚАРО АЛОҚАЛАР УЧУН ҚОНУН ЗАРУР

КЕЧА Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Транспорт, йўл хўжалиги, алоқа ва информатика қўмитасининг навбатдаги йиғини бўлди.

Унда ҳозирги вақтда «Ўзбекистонда жамиятни ахборотлаштириш», «Йўл фондлари тўғрисида»ги, «Транспорт воситалари, ўзи юрар машина ва механизм эгалари фуқаролик жавобгарлиги мажбурий давлат суғуртаси тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунлари лойиҳалари тайёрланиб, сессияга киритилиши мўлжалланаётгани таъкидланди. Бундан ташқари «Темир йўл тўғрисида», «Ҳаво транспорти кодекси тўғрисида»ги қонун лойиҳалари тайёргарлиги масалалари ҳам алоҳида-алоҳида кўриб чиқилди.

Муҳокамада қатнашганлар Ўзбекистон мустақил давлат сифатида йўл фондларига эга бўлмаса, жаҳон андазаси талабига мос йўллар қуриш нари турсин, мавжудларини таъмирлаш, кенгайтиришга бундан кейинги бозор шароити имкон бермаслигини таъкидладилар. Республика ҳудудида 140 чақиримдан зиёд кўприклар бор. Халқаро транспорт қатнови тўла йўлга қўйилса, мустаҳкамланмаган аксарият кўприклар дош беролмайди. Бунга эса маблағ керак.

Австралиядан олинадиган маҳсулот Одесса ёки Нахотка портлари орқали Ўзбекистонга етиб келади. Фақат йўл харажатларининг ўзи бозор нархига тенг келаркан. Ҳозир лойиҳалаштирилаётган 600 чақиримлик Термиз — Анхой — Ҳирот магистрал йўли битса Ўзбекистон Қарочи орқали Ҳинд уммонига, Машҳад орқали Туркия портларига чиқади. Бундан ташқари Олмаотада ишлаётган комиссия Олмаота — Тошкент — Чоржўй — Ашгабад — Туркия шаҳарларини туташтирувчи халқаро йўл қуриш устида бош қотираяпти. Шу боис ҳозир халқаро йўллар қуриш ва улардан фойдаланиш учун фонд зарурлиги қайд этилди.

Давлатчилик кўринишлардан бири почта ишининг етарли маблағ билан таъминланмаётганлиги туфайли жуда оғир аҳвол вужудга келганлиги айтилди. Соҳани маблағ билан таъминлаш юзасидан махсус қонун ишлаб чиқиш зарурлиги таъкидланди.

Ўтган йилнинг ўрталарида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Халқаро фуқаро авиацияси конвенциясини эътироф этганди. Шундан сўнг Ўзбекистон ХФАТ (Халқаро фуқаро авиацияси ташкилоти)га аъзо бўлди. Энди собиқ СССРнинг давлатлараро авиация қўмитасини тузиш тўғрисидаги қарори ва ҳаво кодекси остида мустақил Ўзбекистондаги ҳаво транспортида юк ва йўловчиларни ташиш ишларини амалга ошириб бўлмай қолди. Шу боис «Ўзбекистон ҳаво йўллари кодекси»ни яратишга фурсат етганлиги айтилди.

И. ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

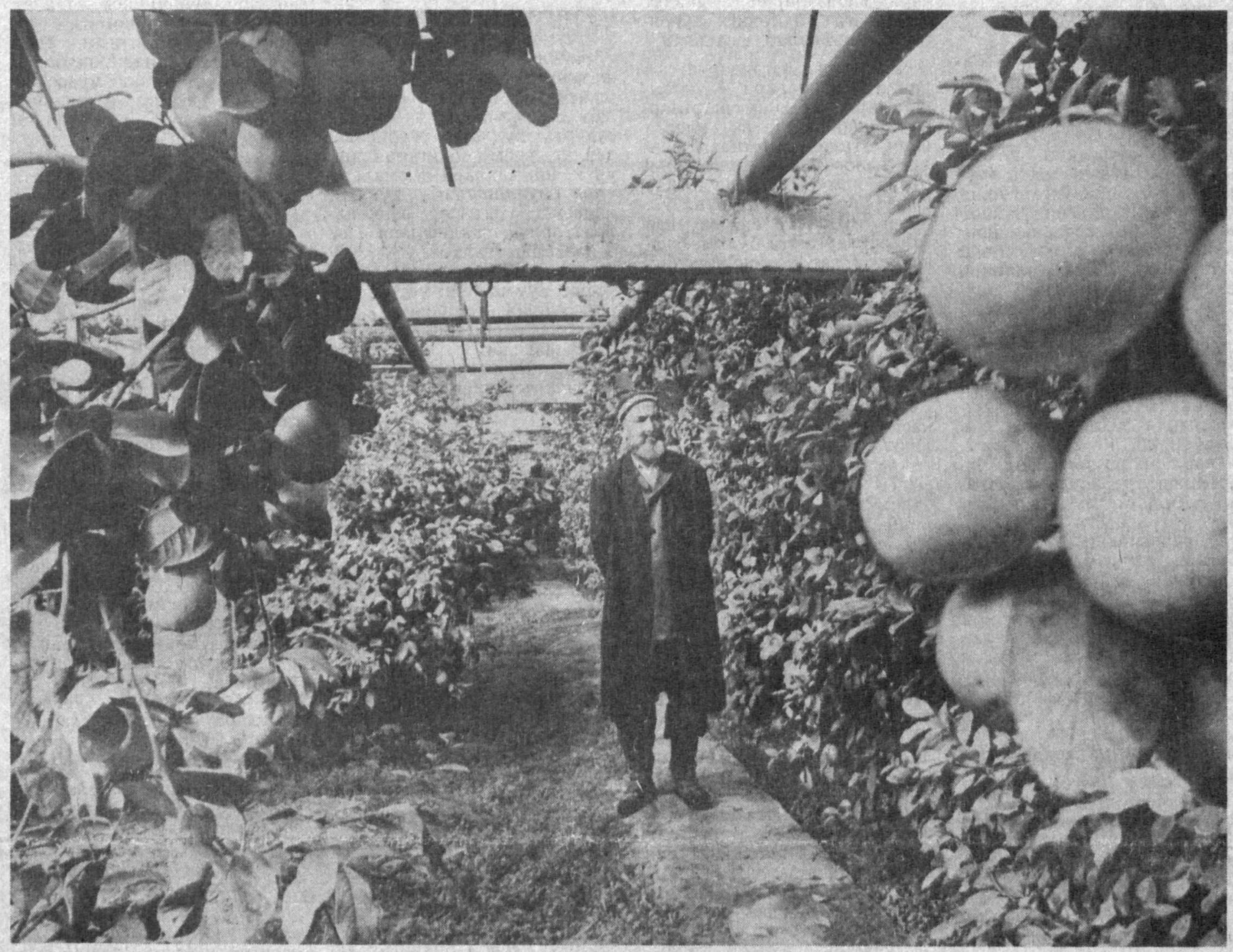

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ. Қизириқ туманининг «Гиламбоп» давлат хўжалигида истиқомат қилаётган Мели ака Бердиев ўз оиласи билан 15 йилдан бери лимон етиштиради. У бу ишни кичик иссиқхона қуришдан бошлаган эди. Ўшанда унинг кўплаб ҳамқишлоқлари бунга шубҳа билан қарашганди. Албатта ҳар қандай ишнинг бошланиши осон бўлмайди. Мели ака бўлса ўзига ва ёрдамчиларига қаттиқ ишонганди.

Ҳозирги кунда у билан бир қаторда турмуш ўртоғи Гулзор, ўғли Имомиддин ва келини Ҳадичалар меҳнат қилмоқдалар. Бу кичкина онлавий жамоа ўз фаолиятини яхши йўлга қўйиб олган. Кейинги пайтда лимонзорлар йилига 13—14 тоннадан ҳосил бераяпти.

Бу кичик жамоа давлат хўжалигининг даромадига ҳам салмоқли ҳисса қўшмоқда. Онлавий звенонинг ҳар ойлик иш ҳақи эса 50 минг сўмни ташкил қилади.

Бердиевлар онласи ўз вазифаларини уддабуронлик ва қувонч билан адо этмоқда. Чунки улар етиштираётган бу неъмат эл дастурхони учун.

СУРАТДА: Мели ака 63 ёшга тўлса-да, аввалгидек навқирон ва кичик жамоанинг катта ташвишларини енгиб келаяпти.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат.

УЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИНИНГ МУХБИРИ П. НИШОНОВ ЖОЙЛАРДА БУЛИБ, ШУ ХУСУСДА ТУРЛИ КАСБ ЭГАЛАРИ БИЛАН СУҲБАТЛАШДИ

Раҳим МУРОТОВ, Тошкент туманидаги «Ўзбекистон 50 йиллиги» жамоа хўжалиги ижарачиси:

— Ватанимиз пойтахти Тошкент азалдан эзгу ишлар рўёбга чиқадиган тинчлик ва дўстлик шаҳри бўлиб келган. Беш қўшни давлат Президентларининг учрашуви ана шу қутлуғ шаҳарда ўтганининг рамзий маъноси бор. Зеро, қадим-қадимдан бир ота-онанинг фарзандидек яшаб келган бу мамлакатлар халқлари бирлашса, ҳозирги қийинчиликларимиз тезда унут бўлиб, рўшноликка чиқамиз.

Ҳалима САИДОВА, Зангиота туманидаги «Назарбек» давлат хўжалиги иссиқхонасининг ишчиси, кўп болали она:

— Бир неча йилдирки, оилам билан иссиқхонада меҳнат қилиб, аҳоли дастурхони учун лимон, помидор, бодринг ва бошқа резаворлар етиштириб беряпмиз. Саккиз нафар фарзандим бор. Уларнинг камолга етиши учун тинчлик ва хотиржамлик бўлишини тилайман. Бунинг учун эса барча миллатлар ҳамжиҳат бўлиши керак. Бунга жамоамиз мисол бўла олади. Биз қозоқ, қирғиз, тожик, туркман ва бошқа миллат вакиллари билан аҳил яшамоқдамиз. Бирлашган ўзар деб бежиз айтишмаган-ку, ахир. Қўлни-қўлга бериб яшаганга не етсин!

БУХОРО: ЁШЛАР МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИБ

Бухоро вилояти ҳокимлиги ёшларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш дастурини ишлаб чиқди. Дастур «Ёшлар» деб юритилмоқда. У «Ўзбекистон Республикаси ёшларга доир давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонун доирасида амалга оширилади ва икки йилга мўлжалланган.

Маҳаллий ҳокимият идораларининг барча бўлинмалари дастурни амалга ошириш билан шуғулланмоқда. Унда кўзда тутилган чора-тадбирларнинг мақсади йигит ва қизларнинг ҳаётга қадам қўйишини енгиллаштириб, ўз қобилиятларини рўёбга чиқаришда уларга ёрдам беришдан иборат. Мактаб ўқувчилари билимини ошириш мақсадида бир нечта янги ихтисослаштирилган лицейлар очиш кўзда тутилади.

Ёшлар орасида ижодкорлик ривожланишини қўллаб-қувватлаш учун Бухорода фестиваллар, ёш истеъдодлар танловини мунтазам ўтказиб туришга қарор қилинди. Энг истеъдодли ёшлар республикадаги ва МДҲ мамлакатларидаги яхши ўқув юртларида таълим олиш имкониятига эга бўладилар. Район ҳокимликлари қошида тузилган ёшлар маҳаллий жамғармалари истеъдодли ёшларга ўқиш даврида моддий кўмак беришни ўз зиммасига олади.

Дастурни амалга ошириш учун кўп маблағ зарур бўлади. Бу маблағнинг бир қисми ҳозироқ тўплаб қўйилган ва у ёшлар иттифоқи Бухоро вилоят комитети ташаббуси билан бундан бир йил олдин тузилган жамғарма ҳисобига ўтказиб қўйилган. Ҳокимлик ҳам ёшлар жамғармасига ўз ҳиссасини қўшди. Яқинда маҳаллий бюджетдан жамғармага юз минг сўм пул ўтказилди. Жамғарма ҳузурида кичик корхона ташкил этилган бўлиб, бу корхона оладиган фойданинг катта қисми хайрия тадбирларини ўтказишга сарфланмоқда.

Дастур пухта ишлаб чиқилган, барча манфаатдор ташкилотлар бу дастурни амалга оширишга жалб этилишига ҳаракат қилинган. Ўтган йилларнинг аччиқ сабоғидан хулоса чиқарилиб, шундай режалаштирилдики, тўпланган пулнинг бир сўми ҳам беҳуда сарфланмайди. Шу сабабли ўз ишининг моҳир усталари — ёшлар иттифоқи маҳаллий комитетларининг энг яхши ходимлари ҳамкорлик қилишга жалб этилди. Вилоятдаги 500 та катта ташкилотда директорнинг ёшлар ишлари бўйича ўринбосари лавозими жорий этилди.

А. ИВАНОВА.

• Яхши фазилатли кишилар

ЭЗГУЛИК УНУТИЛМАЙДИ

Самарқанд шаҳар, Сиёб районидаги «Сўзангарон-2» маҳалласида Абдулла отанинг номини каттадан-кичик ҳурмат билан тилга оладилар, отахон билан фахрланадилар ҳам. Чунки А. Мирзаев ўзининг бутун умрини одамлар ташвиши ва дарди билан боғлаган, уларнинг бахти билан суюниб, дарди билан куюнган ажойиб инсондир.

Ўзи сингари меҳнатсевар, ширинсухан ва билимли 6 фарзандни тарбиялаб вояга етказган Абдулла отанинг халқ фаровонлиги йўлида қилган эзгу хизматларининг чеки йўқ.

Районнинг Андижон массивида истиқомат қилувчи кўп минг кишилик аҳоли нон дўкони йўқлигидан, озиқ-овқат магазини узоқлигидан жуда қийналар эдилар. Қурилиш материалларини топиш, умуман қурилиш ҳақида гапиришнинг ўзи бир мушкулот бўлган ҳозирги даврда тиниб-тинчимас отахон массивдаги хароба, ташландиқ жойни текислатиб аҳоли учун озиқ-овқат ва нон дўкони қурдирмоқчи бўлди. Бунинг учун отахон йил давомида ҳокимияту қурилиш ташкилотларига неча марталаб боришга мажбур бўлди. Отанинг саховат йўлида чеккан машаққатлари ниҳоят ўз натижасини берди. Мана ҳозир бу ерда озиқ-овқат магазини, омборхона ва иккита навбатчи дўкон аҳолига хизмат кўрсатмоқда. Аҳоли хурсандчилигининг, уларнинг Абдулла отага миннатдорчилигининг чеки йўқ.

Абдулла ота истиқомат қиладиган кўчада 4—5 кунлаб электр чироқлари ёнмас, одамлар қоронғулик азобидан қийналарди. Абдулла ота аралашувидан сўнг электр линиясидаги шикастланган жойлар бартараф этилди, чироқ ўчиш одати барҳам топди. Маҳаллада радио ва телефонлар 7—8 ойлаб «гунг», «соқов» бўлиб ётарди. Жойлардаги алоқа маъмуриятларига қатнайвериб силласи қуриган кишилар Абдулла отага мурожаат қилиб келдилар. У кўпчилик номидан хат битиб, Ўзбекистон Республикасининг алоқа вазири қабулига келди. Жамоа хати вазирлик томонидан кўриб чиқилди. Хатда кўрсатилган далиллар тўла тасдиқланди. Вазирлик Самарқанд шаҳар радионуқталари ва телефон тармоқлари ходимлари мавжуд носозликларни вақтида бартараф этмагани учун маҳалла аҳлидан узр сўради. Ҳозир радио ва телефонлар рисоладагидай ишлаб турибди.

Маҳалланинг Ҳожи Мурод кўчасидаги сув қувурлари бундан 30 йил олдин ётқизилган бўлиб, шу йиллар ичида бир неча бор таъмирланган эди. Шунга қарамасдан ёзнинг жазирама кунлари бошланиши биланоқ кўча аҳли водопровод сувидан маҳрум бўлади. Айниқса бундан кексалар, ногиронлар жуда қийналар эдилар. Уч йил мобайнида муаммони ҳал қиламан, деб Абдулла ота кирмаган идора, шикоят қилмаган раҳбари қолмади. Бундан натижа чиқмаган маҳалла аҳлининг шикоят хатини Президентимиз И. Каримовга жўнатди. Ана шундан сўнг халқ талаби қондирилиб, сув қувурлари алмаштирилдию одамларнинг мушкулоти осон бўлди.

Ўнқир-чўнқир бўлиб кетган маҳалла кўчалари ҳам Абдулла ота шарофати билан асфальтланди. Отахон қимматли фикр-мулоҳазалари билан шаҳар ҳокими А. Носировга мурожаат қилганда, ҳоким отахоннинг фикрини қувватлаб бу хайрли иш учун 200 минг сўм, ноҳия ҳокими эса 160 минг сўм маблағ ажратдилар. Мана ҳозир ёзда чанг, қишда лой кўча ўрнида, теп-текис асфальтланган, равон йўллар маҳалла ҳуснига ҳусн қўшиб турмоқда. Бундан ташқари отахон радио ва матбуотда чиқиб ҳозирги оғир дамларни ҳисобга олган ҳолда тўй маросимларини ортиқча харажатларга, исрофгарчиликка чек қўйиб, замон талабига мос даражада ўтказилиши ҳақидаги қимматли фикр-мулоҳазалари билан ҳам ўртоқлашади.

Инсон яшаган умри билан эмас, қилган ишлари билан эъзозланади, дейди халқимиз...

Биз, маҳалла аҳли халқ фаровонлиги, ҳузур-ҳаловати, ободончилиги учун жон куйдирувчи эл эъзозидаги ажойиб инсон Абдулла ота сингари кишилар кўпаяверсин, деймиз.

Ҳ. МАҲМУДОВ ва бошқалар (Жаъми 15 имзо).

• Адлия вазирлигида

ИШЧИ ГУРУҲИ ТУЗИЛДИ

ВАЗИРЛИК матбуот марказининг мувофиқлаштирувчи мажлиси бўлиб ўтди. Уни марказ бошлиғи, адлия вазирининг биринчи ўринбосари М. Абдусаломов очиб турли оммавий ахборот воситаларида ҳуқуқ тарғиботининг аҳволига қисқача тўхталиб ўтди.

Шундан сўнг галдаги вазифалар кўриб чиқилди. Айрим нашрларда, Ўзбекистон телерадиокомпаниясининг «Ўзбекистон» ахборот кўрсатувида бундай долзарб мавзу суст тарғиб қилинаётганлиги айтилди. Шу муносабат билан матбуот маркази қошида Ўзбекистон Республикаси прокуратураси, Олий суд, Адлия вазирлиги ходимлари ҳамда журналистлардан иборат ишчи гуруҳи тузилиб, уларга матбуотда ҳуқуқий тарғиботни янада кучайтиришга ёрдам бериш вазифаси юклатилди.

Матбуот маркази ишида Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбосари С. Мирсафоев, Олий Суд раисининг ўринбосари Б. Эшонов иштирок этишди ва журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб қайтаришди.

• Халқ депутатлари Навоий вилояти кенгаши сессиясидан

ҲОКИМИЯТНИНГ СОҲИБИ ХАЛҚДИР

Навоий вилояти ташкил этилганига бир йил тўлиши арафасида. Ўтган даврда кўзга кўринарли ишлар амалга оширилди. Нурота, Конимех туманларига табиий газ келтирилди. Навоий шаҳри аҳолиси Дамхўжа сувидан баҳраманд бўлди.

Халқ депутатлари вилоят кенгашининг тўртинчи сессиясида маъруза қилган вилоят ҳокими А. Айдарқулов ана шу эришилган ютуқларни мустаҳкамлаш зарурлиги тўғрисида сўз юритди. Ҳоким ўз маърузасининг аввалида Президент Ислом Каримовнинг «Ал-Аҳром» газетаси мухбири саволига қайтарган қуйидаги жавобини депутатларга яна бир марта эслатиб ўтди:

«Давлат ҳокимиятининг соҳиби халқдир. Ҳокимият идоралари фаолиятининг натижаларига баҳо берадиган ҳам, бош ҳакам ҳам халқнинг ўзидир».

Вилоят бюджетининг асосий қисми ўтган йилда аҳолининг барча қатламларини ижтимоий ҳимоялашга қаратилди. Масалан, кундалик озиқ-овқат маҳсулотлари учун белгиланган нархлардан кўриладиган зарарни қоплаш мақсадида 565,3 миллион сўм товон тўланди. Кам таъминланган оилаларга, ўқитувчилар, шифокорлар, олий таълим муассасалари ходимларига кўрсатиладиган коммунал хизматлар, бепул медицина асбоб-ускуналари учун вилоят бюджетидан 320 миллион сўм ажратилди. Бу бюджет қисмининг 20,3 фоизи деган гап.

Истеъмол бозорини тўлдириш вилоят ҳокимлиги олдида турган энг муҳим вазифалардан бири бўлди. Вилоят саноати 1991 йилдагидан 1,3 баравар кўп, ҳаммаси бўлиб 2,5 миллиард сўмлик халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарди. Мол айирбошлаш асосида республика ташқарисидан маҳсулот олиб келиш борасида қилинган ишлар ҳам ёмон бўлмади. Фақат шу асосда вилоятга 118 миллион сўмлик озиқ-овқат ва кундалик эҳтиёж моллари олиб келинди. Вилоят ҳокими бундан буён қайта ишлаш корхоналарини кўпайтириш зарурлигини уқтирди.

1993 йил Навоий вилоятининг индустриал кувватини янада ривожлантириш йили бўлиши керак. Вилоят республика иқтисодиётида асосий ўринни эгаллайди. Келгусида қимматбаҳо ноёб металлар қазиб олишни хорижий технология ва сармоялар ҳисобига янада кўпайтириш дастурларини амалга ошириш кўзда тутилмоқда. Шу мақсадда республика ҳукумати Учқудуқ шаҳрида олтин саралаш заводи қурилишини тезлатиш вазифасини қўймоқда. Корхонанинг биринчи навбатини шу йил ишга тушириш мўлжалланмоқда.

1993 йилда вилоят кимё тармоғида ҳам сезиларли ўзгаришлар рўй бериши кутилмоқда. «Навоиазот» ишлаб чиқариш бирлашмаси нитрон толасидан тайёр маҳсулотлар тайёрлашга киришади. Шунингдек, бирлашмада микроэлектроника, тўқимачилик учун зарур хом ашёлар тайёрлаш ўзлаштирилади.

Ҳоким, шунингдек, вилоят деҳқончилик саноати олдида турган вазифаларга ҳам батафсил тўхталди. 1993 йилда 1500 гектар янги ер ўзлаштирилади. 5100 гектар майдоннинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш чоралари кўрилади.

Гўшт ва парранда гўшти етиштиришни 40,6 минг тоннага, сут етиштиришни 128,4 минг тоннага етказиш режалаштирилган. Маърузачи ва сўзга чиққан депутатлар республика Вазирлар маҳкамасининг 1993—1995 йилларда Навоий вилоятининг ижтимоий-иқтисодий ривожланишини янада кучайтириш ва экологик вазиятни яхшилаш чоралари тўғрисидаги қарори ижроси маълум даражада вилоят бюджетига асосланишини қайд этиб ўтдилар.

Сессияда сўзга чиққанлар вилоятнинг истиқболига катта ишонч билан қараб, амалий ёрдам бераётганлиги учун Президент Ислом Каримовга астойдил миннатдорчилик билдирдилар.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари А. Возненко қатнашди.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

ДАВЛАТ БОЖИ ТЎҒРИСИДА

1-модда. Давлат божини тўловчилар

Ўзларининг манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилувчи ва махсус ваколатларга эга бўлган ташкилотларда юридик аҳамиятга эга бўлган ҳужжатларни олувчи юридик ва жисмоний шахслар давлат божини тўловчилар деб ҳисобланадилар.

2-модда. Давлат божи ундириладиган объектлар

Давлат божи:

Судларга бериладиган даъво аризаларидан, махсус ишлар тўғрисидаги аризалардан (шикоятлардан), маъмурий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган ишларга доир шикоятлардан, судларнинг қарорлари юзасидан бериладиган кассацион ва назорат тарзидаги шикоятлардан, шунингдек, судлар томонидан ҳужжатларнинг нусхаларини берганлик учун;

хўжалик судларига берилган даъво аризаларидан, шунингдек, хўжалик судларининг қарорларини қайта кўриш тўғрисидаги аризалардан;

нотариал идоралар ҳамда шаҳар, туман ва қишлоқ бошқарув идоралари томонидан нотариал ҳаракатларни бажарганлик учун, шунингдек ҳужжатларнинг нотариал билан тасдиқланган нусхаларини берганлик учун, қайд этилган идоралар томонидан битим, ариза лойиҳалари тузилганлиги, ҳужжатлар тайёрланганлиги ва улардан кўчирмалар қилинганлиги учун;

фуқаролик ҳолати актларини қайд этганлик учун, шунингдек фуқароларга фуқаролик ҳолати актлари қайд этилганлиги тўғрисидаги такрорий гувоҳномалар берганлик учун ва фуқаролик ҳолати актлари қайд этилган ёзувларга ўзгартишлар, қўшимчалар, тузатишлар киритган ҳамда уларни қайта тиклаган ҳолда гувоҳномалар берганлик учун;

юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказганлик учун;

чет элдан республикага келиш ва республикадан чет элга чиқиш ҳуқуқини берувчи ҳужжатларни, шунингдек бошқа давлатлардан Ўзбекистон Республикасига таклиф қилиш тўғрисидаги ҳужжатларни берганлик, ана шу ҳужжатларга ўзгартишлар киритганлик учун; яшашга доир ҳужжат берганлик ёки унинг муддатини узайтирганлик учун; республика ҳудудига келиш ва республика ҳудудидан чет элга чиқиш ҳуқуқини берадиган чет эл паспортига ёки унинг ўрнини босувчи ҳужжатга виза берганлик учун, шунингдек Ўзбекистон Республикаси фуқаролигига қабул қилиш ва Ўзбекистон Республикаси фуқаролигидан чиқиш тўғрисида бериладиган аризалардан;

Ўзбекистон Республикаси фуқароларини турар жойига қайд этганлик учун;

ов қилиш ҳуқуқига эга эканлиги тўғрисидаги рухсатномалар берганлик учун;

чет элдан келган пул жўнатмаларини Ўзбекистон Республикаси фуқароларига ва фуқаролиги бўлмаган шахсларга берганлик учун;

жисмоний шахсларга тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи ҳужжатлар берганлик учун ундирилади.

3-модда. Давлат божи ставкалари

Давлат божи ставкаларини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси белгилайди.

4-модда. Давлат божи бўйича имтиёзлар

1. Судларда қуйидагилар давлат божини тўлашдан озод қилинадилар:

а) даъвогарлар — иш ҳақини ундириб олиш тўғрисидаги даъволар ва меҳнат ҳуқуқлари муносабатларидан келиб чиқадиган бошқа талаблар юзасидан;

б) даъвогарлар — муаллифлик ҳуқуқларидан келиб чиқадиган даъволардан, шунингдек янгилик очиш, ихтиро қилиш, рационализаторлик таклифлари ва саноат намуналарига бўлган ҳуқуқлари тўғрисидаги даъволар юзасидан;

в) даъвогарлар — алиментлар ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

г) даъвогарлар — майиб бўлишдан ёки соғлиққа етказилган бошқа шикастланишлардан, шунингдек боқувчисининг ўлимидан келиб чиққан зарарларни қоплаш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

д) даъвогарлар — қонунга зид тарзда маҳкум этиш, жиноий жавобгарликка тортиш, маъмурий жазо солиш орқали фуқарога етказилган зарарни тўлаш билан боғлиқ низолар юзасидан;

е) ижтимоий суғурта идоралари ва ижтимоий таъминот идоралари — жабрланувчига ёки унинг оила аъзоларига зарар етказувчидан етказилган зарарни пенсия ва нафақа тарзида ундириш тўғрисидаги регресс даъволар юзасидан;

ж) ижтимоий таъминот идоралари — зарар етказувчидан бензинга кетадиган харажатларнинг товон пули, таъмирлаш, автомототранспорт воситаларига техник хизмат кўрсатиш ва уларнинг эҳтиёт қисмлари, ногиронларни автомототранспорт воситаларини ҳайдашга ўргатишга кетган харажатларнинг суммасини ундириш тўғрисидаги регресс даъволар юзасидан, шунингдек нотўғри тўланган пенсия ва нафақа суммаларини ундириб олиш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

з) даъвогарлар — жиноят туфайли етказилган моддий зарарни қоплаш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

и) шахслар — мол-мулкни бўлиш билан боғлиқ бўлмаган никоҳни бекор қилиш тўғрисидаги ишлар бўйича кассацион шикоятлардан;

к) юридик ва жисмоний шахслар — жиноий ишлар ва алиментларни ундириш тўғрисидаги ишлар билан боғлиқ ҳужжатларни уларга берганлик учун;

л) Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги ва унинг маҳаллий идоралари кўчиб борувчиларга нисбатан кўчиб бориш жойига бормаганликлари ёки кўчиб борган жойларини ўз ҳолича тарк этганликлари учун, кўчиб бориш билан боғлиқ бўлган харажатларни қоплаш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

м) ҳунар-техника таълими тизимининг билим юртлари — ўқув даргоҳларини ўз ҳолича ташлаб кетган ёки улардан ҳайдалган ўқувчиларни таъминлашга давлат томонидан сарф қилинган харажатларни ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

н) Ўзбекистон Республикаси Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлиги, унинг идоралари — Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амал қилаётган сув тўғрисидаги қонунларни бузиш натижасида давлатга етказилган зарарни қоплаш учун маблағларни давлат фойдасига ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

о) шахслар — жиноят туфайли етказилган моддий зарарни ундириб олиш тўғри эканлиги баҳслашилаётган жиноий ишлар юзасидан кассацион шикоятлардан;

п) қонунда назарда тутилган ҳолларда бошқа шахсларнинг қонун билан муҳофаза қилинадиган ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиб судга ариза билан мурожаат этган юридик ва жисмоний шахслар;

р) даъвогарлар — ўрмон хўжалиги даромадини ундириш тўғрисидаги ишлар юзасидан (шу жумладан, дарахтларни ўсиб турган жойида сотиш тўғрисидаги қоидаларни бузганлиги учун кўрилган зарар ва жарима, шунингдек ўзбошимчалик билан дарахтларни кесганлиги, пичан ўрганлиги ва моллар ўтлатганлиги учун ундириладиган жарималар), жисмоний шахслар мулки бўлган уй-жойларни, дала ҳовлиларни ва бошқа мулкларни маҳаллий ўзини ўзи бошқариш идоралари фондига бепул олиб қўйиш тўғрисидаги ишлар юзасидан, шунингдек жисмоний шахслардан уларга тегишли бўлган тарихий, бадиий ва бошқа жиҳатдан жамият учун аҳамиятга эга бўлган мол-мулкни олиб қўйиш тўғрисидаги ишлар юзасидан — жисмоний шахслар бу мулкка хўжасизларча муносабатда бўлган ҳолларда;

с) Ўзбекистон Республикаси молия ва солиқ идоралари — барча ишлар ва ҳужжатлар юзасидан, шунингдек алоҳида ишлар бўйича судга ариза берганлик учун;

т) Ўзбекистон Республикаси давлат суғурта идоралари — мажбурий суғурта қилиш операциялари билан боғлиқ ишлар юзасидан;

у) даъвогар Ўзбекистон Республикаси ички ишлар идоралари — алиментлар ва бошқа тўловлар тўлашдан қочиб юрган шахсларни қидириш учун қилинган харажатларни ундириш тўғрисидаги ишлар юзасидан;

ф) юридик ва жисмоний шахслар — суднинг ишни тўхтатиш ёки уни қараб чиқишни қолдириш тўғрисидаги қарор ижросини кечиктириш ёки чўзиш, ижро усули ва тартибини ўзгартириш тўғрисидаги, даъвони қондириш ёки уни бошқасини қондириш билан алмаштириш тўғрисидаги ажримларини бекор қилиш ҳақидаги аризалар, янги очилган ҳолатлар муносабати билан судлов қарорини, ажримни ёки қарорни қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги аризалар, суд томонидан белгиланган жарималарни бекор қилиш ёки камайтириш тўғрисидаги, судлов қарори ижросини ўзгартириш тўғрисидаги, ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисидаги аризалар, суд ижросининг хатти-ҳаракатлари устидан шикоятлар, судларнинг жаримани бекор қилиш ва камайтиришни рад этиш тўғрисидаги ажрими устидан хусусий шикоятлар ҳамда суд ажрими устидан бошқа хусусий шикоятлар;

х) прокуратура идоралари — жисмоний ва юридик шахслар фойдасини кўзлаб қилинадиган даъволар юзасидан;

ц) ногиронлар жамоат ташкилотлари, уларнинг муассасалари, ўқув-ишлаб чиқариш корхоналари ва бирлашмалари — ҳамма даъволар юзасидан;

ч) Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ва унинг жойлардаги идоралари — балиқчилик ва балиқ заҳираларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш муносабати билан балиқ хўжалигига; атроф-муҳитни ифлослантириш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланмаслик оқибатида овчилик хўжалигига ва давлат овчилик фондига етказилган зарар ўрнини қоплаш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

ш) Ўзбекистон Республикаси Нафақа жамғармаси ва унинг жойлардаги идоралари — жисмоний шахслардан мажбурий тўловларни ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан.

2. Қуйидагилар хўжалик судларида кўриладиган ишлар бўйича давлат фойдасига бож тўлашдан озод қилинадилар:

а) ижтимоий суғурта идоралари ва ижтимоий таъминот идоралари — жабрланган ёки унинг оила аъзоларига зарар етказувчидан пенсия ва нафақа суммасини ундириб олиш тўғрисидаги регресс даъволар юзасидан;

б) ижтимоий таъминот идоралари — зарар етказувчидан бензинга, автомобиль ва мотоколяскаларни таъмирлаш ва техник хизмат кўрсатишга, уларнинг эҳтиёт қисмларига кетган, ногиронларни автотранспорт воситаларини ҳайдашга ўргатиш учун қилинган харажатларнинг товон пулини ундириш тўғрисидаги регресс даъволар юзасидан;

в) даъвогарлар — ўрмон хўжалиги даромадини ундириш тўғрисидаги ишлардан (шу жумладан, дарахтларни ўсиб турган жойида сотиш тўғрисидаги қоидаларни бузганлиги учун кўрилган зарар ва жарима, шунингдек ўзбошимчалик билан дарахтларни кесганлиги, пичан ўрганлиги ва моллар ўтлатганлиги учун) ундириладиган жарималар;

г) Ўзбекистон Республикаси молия ва солиқ идоралари — барча ишлар ва ҳужжатлар юзасидан, шунингдек алоҳида ишлар бўйича судга ариза берганлик учун;

д) давлат суғурта идораларининг даъвогарлари ва жавобгарлари — мажбурий суғурта қилиш операциялари билан боғлиқ барча ишлар юзасидан;

е) Ўзбекистон Республикаси Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлиги, унинг идоралари — сув тўғрисидаги қонунларни бузиш натижасида давлатга етказилган зарар ўрнини қоплаш учун маблағларни давлат фойдасига ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

ж) Ўздавлатстандарти ва унинг идоралари — стандартларни, техник шартларни ишлаб чиқиш ва уларга риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга оширувчи ҳамда маҳсулотлар сифати устидан назорат қилувчи идоралар ёки шундай ваколатларга эга бўлган бошқа идоралар жўнатишни ман этган маҳсулотларни етказиб бергани учун, корхоналар ва ташкилотлардан бюджет фойдасига жарималар ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

з) Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ва унинг жойлардаги идоралари — қуйидаги даъволар: балиқчилик, балиқ заҳираларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш, шунингдек балиқчилик хўжалиги сув ҳавзаларига ифлосланган оқова сувларни ва бошқа чиқиндиларни ташлаш оқибатида балиқ хўжалигига етказилган зарарни қоплаш тўғрисидаги даъволар, овчилик хўжалигига ва давлат овчилик фондига етказилган зарарни қоплаш учун ташкилотларга қилинган даъволар, атроф-муҳитни ифлослантириш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланмаслик оқибатида давлатга етказилган зарар ўрнини қоплаш учун маблағларни давлат фойдасига ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

и) прокуратура идоралари — юридик шахслар манфаатини кўзлаб қилинган даъволар юзасидан;

к) ногиронлар жамоат ташкилотлари, уларнинг муассасалари, ўқув-ишлаб чиқариш корхоналари ва бирлашмалари — барча даъволар юзасидан;

л) тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи юридик ва жисмоний шахслар — пул маблағлари бўлмаган ва бу нарса банк муассаси томонидан тасдиқланган тақдирда хўжалик суди ажрими юзасидан.

3. Нотариал ҳаракатларни амалга оширувчи идораларда қуйидагилар давлат божини тўлашдан озод этиладилар:

а) шахслар — давлат пенсиялари ва нафақаларини олиш учун зарур бўлган, шунингдек васийлик қилиш ва ўғил (қиз) қилиб олиш тўғрисидаги ишлар юзасидан ҳужжатлар нусхаларининг тўғрилигини тасдиқлаб берганлик учун;

б) шахслар — мулкларини давлат фойдасига, шунингдек юридик шахслар фойдасига инъом қилиш тўғрисидаги васиятнома ва шартномаларни тасдиқлаганлик учун;

в) солиқ ва молия идоралари — уларга давлатнинг мерос ҳуқуқи тўғрисида гувоҳномалар (гувоҳномалар дубликатлари) берганлик учун, шунингдек ана шу гувоҳномаларни (гувоҳномалар дубликатларини) олиш учун керакли ҳамма ҳужжатлар учун;

г) ногиронлар жамоат ташкилотлари, уларнинг муассасалари, ўқув-ишлаб чиқариш корхоналари ва бирлашмалари — барча нотариал ҳаракатлар юзасидан;

д) юридик ва жисмоний шахслар — уларга мерос ҳуқуқи тўғрисида қуйидаги гувоҳномалар:

Ватанни ҳимоя қилиш чоғида, давлат ёки ижтимоий аҳамиятга эга бўлган бошқа вазифаларни ўтаётганда ёхуд инсон ҳаётини қутқариш, давлат мулкини асраш ва ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилишда фуқаролик бурчини адо этиш муносабати билан ҳалок бўлган шахсларнинг мол-мулкига мерос ҳуқуқи тўғрисида;

уй-жой (квартира) учун, уй-жой-қурилиш кооперативидаги пай учун мерос ҳуқуқи тўғрисида, агарда улар мерос берувчининг вафот қилиш кунигача бирга яшашган, прописка қилинган бўлса ва мерос берувчининг вафотидан кейин ҳам шу уйда (квартирада) яшаётган бўлишса;

банкларга қўйилган пул жамғармалари тўғрисида, шахсий ва мулкий суғурталар шартномалари бўйича суғурта пуллари тўғрисида, давлат заём облигациялари учун, иш ҳақлари суммалари учун, муаллифлик ҳуқуқи, кашфиёт, ихтиро, рационализаторлик таклифлари ва саноат намуналари учун муаллифлик қалам ҳақи ва мукофот суммалари учун мерос ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома берганлик учун;

е) шахслар — пенсия ва нафақаларни олиш учун ишонч қоғозини тасдиқлатганликлари учун;

ж) оналар — кўп болалик учун уларга орденлар ва медаллар берилганлиги ҳақидаги ишлар бўйича ҳужжатлар нусхаларининг тўғрилигини тасдиқлаб берганлик учун;

з) мактаб-интернатлар — фарзандларининг мактаб-интернатлардаги таъминоти учун ота-оналардан қарзларни ундириш тўғрисидаги ижро кўрсатмаларини амалга оширганлик учун;

и) молия идоралари — фарзандларининг Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг махсус мактаблари ва махсус ҳунар-техника билим юртларидаги таъминоти учун ота-оналардан қарзларни ундириш тўғрисидаги ижро кўрсатмаларини амалга оширганлик учун;

к) ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисадан вафот этиш ва ҳалок бўлиш ҳодисасига корхоналар ва ташкилотлар ҳисобидан суғурта қилинган фуқароларнинг меросхўрлари — суғурта пулига мерос ҳуқуқини тасдиқловчи гувоҳномалар берганлик учун;

л) сурункали руҳий касалликка чалинганликлари туфайли қонунларда белгиланган тартибда васийлик ўрнатилган шахслар — мулкка меросхўрлик қилишлари тўғрисида гувоҳномалар олганликлари учун;

м) давлат солиқ ва молия идоралари — уларга давлатнинг ворислик ҳуқуқларини тасдиқловчи гувоҳномалар дубликатларини, шунингдек бу гувоҳномаларни олиш учун керакли барча ҳужжатларни берганлик учун;

н) Улуғ Ватан уруши ногиронлари, Улуғ Ватан уруши жанггоҳларида яраланган шахслар, Улуғ Ватан уруши жанггоҳларида ҳалок бўлган ёки бедарак йўқолган шахсларнинг оила аъзолари, Улуғ Ватан уруши қатнашчилари ҳамда Ватанни ҳимоя қилишда ва Совет Армиясида ўз хизмат бурчини ўтаётганда яраланган шахслар, Афғонистон Республикасида байналмилалчилик бурчини ўтаган шахслар, 1986 — 1987 йилларда Чернобиль АЭСининг заҳарланган минтақаси доирасида фалокат оқибатларини тугатишда иштирок этган шахслар, 1986 йилда Чернобиль АЭСидаги авария муносабати билан заҳарланган минтақадан кўчирилган (шу жумладан, ўз ихтиёри билан чиқиб кетган) шахслар, агар улар вафот этган бўлсалар, уларнинг оила аъзолари—имтиёзлар берилиши учун зарур бўлган ҳужжатлар нусхаларининг тўғрилигини тасдиқлаб берганлик учун;

о) муаллифлик ҳуқуқи бўйича агентлик ва унинг идоралари — муаллифлик ҳуқуқи бўйича тўланиши керак бўлган мукофотларнинг ундирилиши ҳақидаги ижро кўрсатмаларини амалга оширганлик учун;

п) шахслар — йўловчиларнинг мажбурий суғуртаси юзасидан суғурта пулига ҳамда фуқароларга қарашли мол-мулк мажбурий суғуртаси юзасидан суғурта қоплови пулига бўлган мерос ҳуқуқи тўғрисида уларга гувоҳномалар берганлик учун.

4. Фуқаролик ҳолатларини қайд этувчи идораларда қуйидагилар давлат божини тўлашдан озод қилинадилар:

а) халқ таълими идоралари, балоғатга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар — етим болаларни ва ота-оналар ҳомийлигидан маҳрум бўлган болаларни барча болалар интернат муассасаларига ва ўқув юртларига юбориш учун туғилганлик тўғрисида такрорий гувоҳномалар берганлик учун;

б) жисмоний шахслар — туғилиш, ўлим, ўғил (қиз) қилиб олиш ва оталик ўрнатилиши қайд этилганлиги учун, оталик ўрнатилиши, ўғил (қиз) қилиб олиниши ҳолларида, шунингдек фуқаролик ҳолатларини қайд этиш пайтида йўл қўйилган хатолар муносабати билан туғилганлик тўғрисида ҳужжатлар ёзувлари ўзгартирилган, тўлдирилган ва тузатилган тақдирда уларга гувоҳномалар берганлик учун;

в) жисмоний шахслар — белгиланган тартибда дараксиз кетган ёки руҳий касаллиги ё ақли заифлиги туфайли фаолиятга яроқсиз деб топилган шахслар билан ёхуд қилган жиноятлари учун уч йилдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар билан бўлган никоҳларини бекор қилиш тўғрисида уларга судлов қарори асосида гувоҳномалар берганлик учун;

г) жисмоний шахслар — уларга оқланган қариндошларининг вафот этганлиги тўғрисидаги гувоҳномаларни такроран берганлик ёки илгари берилган гувоҳномаларни алмаштирганлик учун.

5. Ўзбекистон Республикасидан чет элга бориш тўғрисидаги ишларда давлат божини тўлашдан қуйидагилар озод қилинадилар:

а) жисмоний шахслар — уларга дипломатик паспортлар берганлик учун;

б) жисмоний шахслар — яқин қариндошлари вафот этганлиги ёки уларнинг қабрларини зиёрат қилиш сабаби билан чет элга бориш учун чет эл паспортлари ёки уларнинг ўрнини босувчи ҳужжатлар берганлик учун. Айтилган имтиёзлар бериладиган фуқаролар қаторига ота-оналар, фарзандлар, эр-хотинлар, туғишган ака-укалар ва опа-сингиллар киради;

в) 16 ёшга тўлмаган жисмоний шахслар — уларга чет элга бориш учун ҳужжатлар берганлик учун;

г) ажнабий сайёҳлар — чет эл паспортларини рўйхатдан ўтказганлик учун;

д) фуқаролик иши, оилавий ва жиноий иш бўйича ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги шартномаларга биноан чет эл судларига фуқаролик ва жиноий ишлар юзасидан томонлар, гувоҳлар ва экспертлар сифатида чақириладиган жисмоний шахслар — чет элга бориш учун уларга ҳужжатлар берганлик учун;

е) ўқишга, стажировкага ёки ишлаб чиқариш практикасини ўтиш учун чет элга борувчи 16 ёшга тўлган ўқувчилар — уларга чет эл паспортлари берганлик учун.

Чет элга чиқишга ҳужжатлар берганлик учун бож тўлашдан озод қилинган шахслар шу ҳужжатларга бирон-бир ўзгартишлар киритилганлиги учун давлат божи тўлашдан ҳам озод қилинадилар.

6. Турар жойга қайд этишда қуйидагилар давлат божини тўлашдан озод қилинадилар:

а) қарилар ва ногиронлар интернат-уйларида яшовчи қарилар ва ногиронлар;

б) мактаб-интернатлар ва ҳунар-техника билим юртларининг бутунлай давлат таъминотида бўлган ва ётоқхоналарда яшовчи ўқувчилари.

7. Бож тўловчиларнинг айрим гуруҳлари ва тоифаларига давлат божи тўлашда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси белгилаб берадиган тартибда қўшимча имтиёзлар берилиши мумкин.

5- модда. Давлат божини тўлаш ва уни бюджетга ўтказиш тартиби

Давлат божи нақд пул, бож маркалари билан, шунингдек бож тўловчининг кредит муассасасидаги ҳисобидан пул ўтказиш йўли билан тўланади.

Мулкий низо бўйича судга, хўжалик судига даъво аризаси берилганда, шунингдек олди-сотди шартномасини, инъом қилишни, мол-мулкни алмаштиришни, нотариал йўл билан тасдиқлашда, мерос ҳуқуқини расмийлаштиришда, даъво қиймати, шартнома суммаси ёки мерос миқдори чет эл валютасида белгиланадиган ҳолларда давлат божи Ўзбекистон Республикаси Марказий банки белгилаб қўядиган тартибда чет эл валютасида ундирилиши мумкин.

Кўрсатилган хизмат учун давлат божи давлат идораси ихтиёрида қолдириладиган қисмини истисно этган ҳолда бюджетга ўтказилади.

Қолдириладиган қисмининг миқдори Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси томонидан белгилаб қўйилади.

6-модда. Давлат божини қайтариш

Тўланган давлат божи қуйидаги ҳолларда тўлиқ ёки қисман қайтарилади:

бож амалдаги қонунларда талаб этилганидан ортиқча миқдорда тўланганда;

аризалар (шикоятлар) қайтариб берилганда ёки уларни қабул қилишдан бош тортилганда, шунингдек нотариал идоралар ёки туман, шаҳар ва қишлоқ бошқарув идоралари нотариал ҳаракатларни бажаришни рад этганда;

судда ёхуд хўжалик судида кўрилмайдиган бўлганлиги туфайли ишнинг кўрилиши тўхтатилганда ёки даъвони кўриб чиқиш бекор қилинганда, шунингдек даъвогар томонидан айнан шу ишлар тоифаси учун низоларни дастлабки тарзда ҳал қилишнинг белгиланган тартиби бузилган бўлса ёхуд даъво салоҳиятсиз шахс томонидан қилинган бўлса;

судлов қарори белгиланган тартибда бекор қилинганда, башарти бунда жавобгардан давлат божи давлат фойдасига ундириб бўлинган бўлса;

балоғатга етмаган фарзандлари бўлмаган эр-хотинларнинг никоҳи ўзаро розилик асосида бекор қилинганлигини қайд этиш учун бож тўланганда, башарти эр-хотинларнинг ярашиши ёки улардан бирининг судга келмаслиги туфайли никоҳни бекор қилиш содир этилмаган бўлса;

умум фуқаролик чет эл паспортини бериш рад этилганда;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси томонидан белгилаб қўйиладиган бошқа ҳолларда.

7-модда. Давлат божини ундирувчи идораларнинг масъулияти

Давлат божини ундирувчи муассасаларнинг раҳбарлари божлар тўғри ундирилиши учун, шунингдек улар ўз вақтида ва тўлиқ миқдорда бюджетга ўтказилиши учун Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

8-модда. Давлат божи тўғри ундирилиши устидан назорат

Давлат божи тўғри ундирилиши устидан назоратни молия ва давлат солиқ идоралари амалга оширадилар.

9-модда. Ушбу Қонунни қўлланишга доир йўриқнома

Ушбу Қонунни қўлланишга доир йўриқномани Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси ҳузуридаги Давлат солиқ бош бошқармаси Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан биргаликда чиқаради.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 9 декабрь.

Ўзбекистон Республицкаси Олий Кенгашининг қарори

«ДАВЛАТ БОЖИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. «Давлат божи тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 1993 йил 1 январдан эътиборан амалга киритилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, Ўзбекистон Республикасининг қонунлари «Давлат божи тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ ҳолга келтирилгунга қадар амалдаги меъёрий ҳужжатларнинг ушбу Қонунга зид бўлмаган қисмлари қўлланилаверади.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси икки ойлик муддат ичида:

давлат божи ставкаларини белгиласин;

ҳукуматнинг, вазирликлар ва идораларнинг меъёрий ҳужжатларини ушбу Қонунга мувофиқлаштирсин;

ушбу Қонуннинг қўлланилишини таъминловчи бошқа зарур меъёрий ҳужжатлар қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 9 декабрь.

Намангандаги енгил автомобилларни таъмирлаш 15-заводи «Москвич» маркали енгил машиналарни жорий ва капитал ремонт қиладиган республикамиздаги ягона марказдир. Ўтган йилда корхона меҳнат аҳли 1300 дона «Москвич» маркали енгил машиналарни «оёққа турғизди».

Бозор иқтисодиёти эмасми, баъзан автомобиль эҳтиёт қисмлари етишмовчилиги муаммоси корхонани қийин аҳволга солиб қўяди. Аммо заводга собиқ шўро республикаларидаги дўстлари, айниқса, Россиянинг Москва, Ижевск ва Уфа шаҳридаги ҳамкасблари ёрдам қўлини чўзмоқда.

Завод қошида очилган магазин эса енгил машина эгалари учун яна бир қулайлик бўлди. Дўконда керакли кўп ишлатиладиган эҳтиёт қисмлар савдоси йўлга қўйилди.

СУРАТДА: Йиғув цехи кўриниши.

Ш. ОЛИМОВ олган сурат.

ЎРТА ОСИЁ ТЕМИР ЙЎЛ БОШҚАРМАСИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Патталар алоҳида сотилса...

«Ҳов кўзинг кўрми, оёқни босдинг-ку!», «Ўзингни эплаб тур, менга осилмасдан»... Эрталабдан хуш-нохуш ҳангомалар ва ажабтовур воқеаларга гувоҳ бўлиб ишга келасан.

Кун оққанда ишдан ҳориб яна одатий «ширин суҳбат»лар оғушида уйга қайтасан. Турли қийинчилик ва тақчилликлар сабаб таранг тортилган асаб торларинг узилай-узилай дейди. Чидайсан. Жамоат транспортида сенинг эркак ё аёллигинг суриштириб ўтирилмайди. Шўро лисони билан айтганда, оддий йўловчисан.

Шундай экан, узундан-узоқ кириш сўзидан не мурод? Лекин ҳамма нарсанинг ўз меъёри бўлишини истайсан-да, ёзмасдан туролмайсан.

Яқинда Наманганга борганимда хайрли бир ишнинг гувоҳи бўлдим: шаҳар транспортларининг олд тарафида бирорта эркакни ёки орқа тарафида аёлни учратмайсиз. Ўртада белгиланмаган чегара мавжуд. Бир-бирини ҳақоратлашу таҳқирлаш уларга бегона. Буни кўриб, беихтиёр Тошкент билан қиёслайман. Трамвай-троллейбусни қўйиб, Жанубий вокзал паттахоналаридаги манзарага эътибор берайлик. На аёлга қаралади, на қарияга... Эркагу аёл паттахонага бирдан ўзларини уришади. Шу ўринда ҳақли бир савол туғилади: наҳотки, аёллар учун алоҳида, эркаклар учун алоҳида паттахона ташкил қилишнинг иложи йўқ? Урйиқиту машаққат билан паттага ҳам эга бўлдингиз. Энди кечқурун поездга чиқишдаги аҳволни томоша қилинг.

Маълумки, бизда поездга патталар сотишда ҳеч нимага эътибор берилмайди. Сиз «ҳамхона»ларингиз — эркаклар орасида чўзилиб ётишга мажбурсиз. Бу камлик қилганидай, заруратга ҳам эркаклар билан бирга навбатга туришга мажбурсиз. Энди бундай ҳолларга барҳам бериш пайти келмадимикан? Назаримда, қаерда ва ким бўлмайлик, аёл билан эркак ўртасидаги фарқ сақланмоғи лозим. Баъзи қишлоқларимизда аёлларнинг бегона эркак олдида ўтиши у ёқда турсин, ҳатто йўлини кесиб ўтишнинг ўзи катта гуноҳ саналади. Бундай удумларга узоқ йиллик қизил империя истилоси ҳам барҳам беролмаган. Энди ўша аёлнинг поездда юришини бир тасаввур қилиб кўрсангиз, масала янада ойдинлашади.

Эркак ва аёллар учун алоҳида паттахоналар бўлса, аёлни бу қадар оёқости қилмаган бўлардик.

Мавжуда ТОЖИБОЙ қизи, «Халқ сўзи» мухбири.

Убайдулла УВАТОВ,

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ДИНИЙ ИШЛАР КОМИТЕТИ РАИСИНИНГ БИРИНЧИ ЎРИНБОСАРИ

ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ—ЭРКИНЛИК ВА ДЕМОКРАТИЯНИНГ НЕГИЗИ

Ўзбекистоннинг мустақиллиги инсоннинг ҳам, у яшаётган жамиятнинг ҳам маънавий жиҳатдан бойиб бориши учун кенг йўл очди. Маънавий йўриқлар ўзгарди. Айниқса, виждон эркинлиги масаласи билан боғлиқ йўриқномалар ўзгарди. Давлатнинг пухта ўйлаб ўтказаётган оқилона сиёсати жамиятнинг динга муносабатини анча ўзгартириб юборди. Диндорларнинг қонуний ҳуқуқларининг тикланиши ва қатъий риоя этилиши, диний ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш жамиятнинг барча табақаларини жипслаштиришга ёрдам берди. Дин арбоблари ва диндорлар республиканинг ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётида, тинчликни сақлаш ва хайрия фаолиятида, умумбашарий қадриятларни қарор топдиришда иштирок этишлари учун ҳамма имкониятлар яратиб берилди.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда тўртта диний марказ: Мовароуннаҳр мусулмонлар бошқармаси, Ўрта Осиё Рус Православ Черкови бошқармаси, Ўрта Осиё Инжил Насроний-Баптистлар маркази, Ўрта Осиё еттинчи кун Адвентистлари Черкови конференцияси ягона ҳуқуқий мақом асосида иш олиб бормоқда.

Республика ҳукумати билан диний ташкилотлар ўртасида, шундай жоиз бўлса, амалий муносабат ўрнатилган. Давлатнинг мусулмонлар марказий идорасига муносабати бунга мисол бўла олади. Ислом динининг энг муқаддас китоби — Халифа Усмоннинг Қуръони Мовароуннаҳр мусулмонлар бошқармасига топширилди. Диний адабиётларни чиқаришда ёрдам берилмоқда. Тарихда биринчи марта бу йил Қуръони Карим ўзбек тилида нашр этилди. «Ислом нури» газетаси ҳозирги пайтда ҳар ҳафтада чиқиб турибди. Диндорлар йилнинг ҳар чорагида «Мовароуннаҳр мусулмонлари» журналини оладилар.

Маълумки, ҳар қандай диний эътиқод соф диний ақидалардан ташқари эзгулик, ишонч, ҳалоллик, меҳр-шафқат, олижаноблик, меҳнатсеварлик, халқлар ўртасидаги дўстлик, ватанга муҳаббат каби маънавий ва ахлоқий тушунчаларни ўзига сингдириб асрлар оша бизгача сақланиб келган. Бу маънавий бойликни биз умумбашарий қадрият, деб биламиз.

Лекин бошқа нарса ҳам маълум. Сўнгги ўн йилликларда бизда жамиятнинг барча табақалари ахлоқий таназзул ва маънавий қашшоқликни бошидан кечирди. Шу сабабли инсон руҳини поклаш муаммоларини, ахлоқий муаммоларни ҳал қилмай туриб, биз дунёвий демократик ҳуқуқий давлатни барпо этишдек асосий вазифани ҳал қила олмаймиз, чинакам мустақилликка эриша олмаймиз. Бу ишда диний ташкилотларнинг, дин арбобларининг ҳиссаси катта бўлмоғи керак. Шу боисдан жамиятнинг ижтимоий-сиёсий, ахлоқий-маънавий ва маданий ҳаётида дин арбобларининг фаол иштироки мақсадга мувофиқдир. Масалан, барча даражадаги халқ ноибларини кенгашларида дин арбобларининг вакиллари бор. Ҳозирги вақтда мусулмон руҳонийларидан 20 киши шаҳар, район ва қишлоқ кенгашларига ноиб этиб сайланган. Тинчлик ва хайрия фаолиятидан диний маданият жамғармаларига, болалар жамғармасига уларнинг қўшаётган улушлари ҳам салмоқли. Улар меҳр-шафқат жамиятига, табиий офатдан жабр кўрганларга ёрдам бермоқдалар, камбағал, кўп болали оилалар, ногиронлар, етимлар тўғрисида ғамхўрлик қилмоқдалар. Эндиликда дин арбоблари, диндорлар матбуотда, телевидениеда эркин қатнашмоқдалар, барча оммавий ахборот воситаларидан фойдаланмоқдалар.

Диний ташкилотларнинг Ислом динини, аввало Қуръону Каримни, пайғамбаримиз Алайҳиссаломнинг муборак ҳадисларини илмий ўрганиш ва оммалаштириш ишлари жонланиб кетди. Мовароуннаҳр мусулмонлар бошқармасининг ташаббуси билан Тошкентда уч йилдан буён қорилар мусобақаси ўтказилмоқда. Бу мусобақада Ўрта Осиёдаги барча республикалар вилоятларида ўтказилган кўрик ғолиблари иштирок этмоқдалар. Бу йил қорилар ва ҳофизларнинг ана шундай учинчи кўриги бўлиб ўтди. Диндорлар иштирокида нуфузли ҳакам ғолибларни аниқлади. Ғолиблар Маккаю Мукаррамага ҳаж қилиш шарафига муяссар бўлдилар, улар эсдалик совғалари, араб мамлакатларида нашр этилган Қуръони Карим, ҳадислар каби қимматбаҳо китоблар билан тақдирландилар. Диний мавзуда ёзувчи энг яхши муаллифлар Маккаю Мукаррамани зиёрат қилиш учун бепул йўлланма олдилар.

Шарқ халқларининг маданий ва маънавий меросини сақлаб келиб, уни келгуси авлодларга етказиш ишига диний ташкилотларнинг қўшаётган ҳиссаси бебаҳодир. Мовароуннаҳр мусулмонлар бошқармасининг қўлёзмалари хазинасида шарқ тилларидаги бир неча минг қимматбаҳо қўлёзмалар сақланмоқда. Улардан кўпларининг мазмуни ҳанузгача очилган эмас. Улар ўз тадқиқотчиларини кутмоқда.

Маълумки, Ўрта Осиёда яшаётган халқлар инсониятга жуда кўп атоқли олимлар, мутафаккирлар ва муҳаддис — алломаларни тарбиялаб етиштириб берди. Уларнинг асарлари мамлакатимиздагина эмас, ундан ташқарида ҳам маълум ва машҳурдир. Афсуски, жамоатчилик бу асарларнинг кўпидан бехабар эди. Термизлик буюк олим Абу Исо Муҳаммад Ат-Термизий ана шундай буюк муҳаддислардан бири эди. 1990 йилнинг кузида Ат-Термизий таваллудининг 1200 йиллигини бутун дунё тантанали нишонлади. Кўпгина мамлакатлардан келган жуда кўп меҳмонлар иштирокида юбилей тантаналари Тошкентда ва олимнинг ватани Термизда бўлиб ўтди. Олим юбилейи муносабати билан республика пойтахтида «Ат-Термизийнинг маънавий мероси ва ҳозирги давр» мавзусида халқаро илмий анжуман бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов анжуман қатнашчиларига йўллаган табрикномасида «Ат-Термизий исломий фанларни ўрганиш ишига шак-шубҳасиз ҳисса қўшганини, ҳозирги кунда унинг маънавий мероси фақат муҳаддислар томонидан эмас, дунёвий фанлар вакиллари, кенг жамоатчилик томонидан ҳам эътироф этилганини» таъкидлади. «Инсон руҳиятининг юксак маънавий софлигини, инсонга муҳаббатни тарғиб қилиб келган мутафаккирнинг асрлар давомида синовдан ўтган ғоялари ҳозирги нотинч асримизнинг мураккаб ахлоқий-маънавий муаммоларини ҳал қилишда муҳим аҳамиятга эга бўлишига ишончим комил,—деб таъкидланди табрикномада. — Шарқ халқларининг маданий ва илмий алоқалари илдизлари олис мозийга бориб тақалади. Бу ҳамкорлик бундан буён ҳам халқлар ўртасидаги тинчлик ва дўстликни мустаҳкамлашдек олижаноб ишга хизмат қилади, деб умид қиламиз».

Ат-Термизийнинг юбилейи муносабати билан унинг энг муҳим асарлари нашр этилди. Буюк муҳаддиснинг ҳаёти ва ижоди ҳақида жуда кўп мақолалар эълон қилинди. Буюк алломанинг одамлар орасида ўзаро ҳурмат, тотувликни, дўстлик ва қардошликни қарор топдиришга қаратилган асарларининг умумбашарий қиймати ҳамма томонидан эътироф этилди. Сўнгги йилларда Ислом динини ўрганувчи олимларимиз дин арбоблари билан биргаликда ҳадисларни — пайғамбаримиз Муҳаммад Алайҳиссаломнинг муборак ҳадисларини ўрганиш учун кўп иш қилганликларини мамнуният билан таъкидлаб ўтиш керак. Жамиятимизни маънавий жиҳатдан поклашда ҳадислар катта тарбиявий аҳамиятга моликдир. Шу сабабли ҳадислар тўпламларининг нашр этилиши, республикамиздаги кўпгина газета ва журналлар саҳифаларида ҳадисларнинг эълон қилиниши одамларни ҳалоллик, эзгулик ва тотувлик руҳида тарбиялашга хизмат қилмоқда. Буларнинг ҳаммаси республикада чинакам виждон эркинлиги тикланганининг ёрқин далилидир. Одамлар билан, айниқса диндорлар билан иш олиб боришда ўз халқининг тарихини, унинг миллий байрамларини, анъаналарини, ахлоқий фазилатларини яхши билиш катта аҳамиятга эга бўлади. Халққа унинг қадимий «Наврўз» байрамининг қайтарилиши бунга бир мисолдир. Баҳор байрами, халқнинг энг севимли Наврўз байрами тақиқлаб қўйилган эди. Қадим замонларда Ўрта Осиё, Эрон, Туркияда айни шу куни (21 март куни) янги йил бошланар эди, шу куни далага қўш чиқар эди. Деҳқонларнинг бу байрамини «Исломнинг рақобатчи байрами» деб атаб ўзларини олим қилиб кўрсатиб, уни тақиқлаб қўйишганига нима дейсиз? Ўз халқининг тарихини, унинг анъаналарини ва урф-одатларини билмаслик, тўғрироғи, билишни хоҳламаслик вазиятни чигаллаштирарди. Одамларни ҳайратга солди. «Наврўз»нинг дам олиш куни деб эълон қилиниши уни умумхалқ байрамига, байналмилал байрамга айлантирди. Чунки Наврўз байрамини Ўзбекистондаги барча миллатлар кенг нишонламоқдалар.

Республика Президентининг фармони билан Рўза ҳайити ва Қурбон ҳайитининг биринчи кунлари дам олиш куни деб эълон қилинди. Диндорлар бу чинакам тарихий воқеани зўр қувонч ва мамнуният билан кутиб олдилар. Исломнинг муқаддас шаҳарлари Маккаю Мукаррама ва Мадинаи Мунаввара зиёрат қилиш ҳар бир мусулмоннинг энг муқаддас орзуумиддир. Ниҳоят, мамлакатимиз тарихида биринчи марта бу йил мустақил Ўзбекистондаги тўрт ярим мингдан ортиқ мусулмон Маккани зиёрат қилиб «Ҳожи» деган муборак номни олиб қайтди. Бу республика Президенти Ислом Каримовнинг апрель ойида Саудия Арабистонига ташрифининг натижасидир.

Республикада ижтимоий адолат қоидаларининг қарор топиши, жамиятнинг ва ундаги барча ижтимоий жараёнларнинг демократик тус олиши диндорларга инқилобга қадар уларга қарашли бўлган мачитлар, черковлар, монастирлар, храмлар, синагоглар, ибодатхоналар ва бошқа муқаддас жойларнинг қайтариб берилишига кўмаклашди. Шу туфайли республикада мачитлар қисқа муддатда кескин кўпайди. Янги мачитлар қурилди, эскилари таъмирланди. Ҳозирги пайтда дастлабки ҳисобларга кўра, Ўзбекистонда беш мингга яқин мачит мавжуд. Шу муносабат билан республикада малакали ходимларни тайёрлашга, Тошкентдаги Ислом илмгоҳида ва Бухородаги Мираpaб мадрасасида талабаларни кўпайтиришга алоҳида аҳамият берилмоқда. Ана шу йирик ўқув юртларидан ташқари республикада диний ходимлар тайёрлаш билан шуғулланадиган ўндан ортиқ мадрасалар ишлаб турибди. Бундан икки йил муқаддам Тожикистон пойтахти Душанбеда Абу Исо Ат-Термизий номидаги янги диний илм даргоҳи ўз фаолиятини бошлади.

Ҳозирги кунгача сақланиб қолган динлардан бири Иудаизм — яҳудийлик бўлиб, у энг қадимий динлардан ҳисобланади. Иудаизм динининг асослари эрамиздан олдинги иккинчи минг йилликда фаластин ҳудудида яшаган яҳудийлар орасида пайдо бўлган. Ҳозирги вақтда Тошкентнинг ўзидагина яҳудийларнинг тўртта синагоги бор. Шулардан бири Европа яҳудийлариники, учтаси эса Бухоро яҳудийлариникидир. Республикадаги Европа жамоалари (ҳаммаси бўлиб 16 та жамоа, 15 та руҳоний) барча миллий байрамларини кенг ва тантанали нишонламоқда. Масалан, яҳудийлар яқинда Рўш гашан (янги йил), Йом Кипур (ҳамма гуноҳларни кечиш куни), Саккот ва бошқа байрамларни нишонладилар. Тошкентдаги динга ишонувчи яҳудийлар иккита марказ ташкил этдилар. Бу марказлар маърифий ва хайрия фаолиятини олиб бормоқда — одамларга, жумладан болаларга яҳудий тили ва анъаналарини ўргатмоқда, болалар лагерлари ташкил этмоқда, одамийлик ёрдами бермоқда.

Рус Православ Черкови (РПЧ) республикадаги энг йирик диний ташкилотлардан биридир. У ўттиз битта диний бирлашма (улардан қирққа яқин руҳоний бор)дан иборат. Аёлларнинг чоғроқ монастри мавжуд. Ҳар йили ўн минг сўмга яқин иона ва садақа тушмоқда, шундан ҳар йили 100—120 минг сўми хайрия ишларига сарфланмоқда.

Епархия — Черков округи бошқармаси ҳузурида руҳонийларни тайёрлайдиган диний мактаб очилган. Бу мактабни 3-гуруҳ битириб чиқди. Ҳозир мактабда 15 киши таълим олмоқда. Православ дини аҳли орасида «Пасха», «Исо масиҳнинг туғилган куни», «Троица» ва бошқа кўп байрамлар кенг нишонланмоқда. Православ календари мазмун жиҳатидан жуда хилма-хилдир.

Рус Православ Черкови (РПЧ) ҳозирги вақтда епархиянинг янги биносини, тегишли тайёрлаш кўрмоқда, ўзи қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштиришни ташкил этишни режалаштирмоқда.

Православлар учун «Слово жизни» («Ҳаёт сўзи») газетаси чиқарилмоқда. Бу газетани барча матбуот дўконларида сотиб олиш мумкин.

Ўзбекистон Республикасида насронийларнинг бошқа жамоалари ҳам бор. Виргиния инжил Христиан-Баптистлар черкови иттифоқидаги 16 та жамоа бўлиб, уларда 40 та яқин киши диний маросимларни ўтказиш билан шуғулланади. Иттифоқ ўз тузилишини анча ўзгартириб, Москва баптислар раҳбарлигидан мустақил бўлди. Немис миллатига мансуб кўп баптислар Германияга жўнаб кетгани сабабли иттифоқ янги қавмга муҳтож бўлиб қолди. Баптислар жамоасининг раҳбарлари ўз сафларини тўлдириш учун русий забон аҳоли билан ишлашнинг замонавий усулларидан фойдаланмоқда: таврот билан боғлиқ тадбирларни ташкил этмоқда, савол ва жавоб кечалари ўтказмоқда, диний кутубхонага таклиф этмоқда, диний мазмундаги фильмларни намойиш қилмоқда.

Сентябрь ойида баптислар «Жатва» («Ўрим») байрамини нишонладилар. Улар насронийларнинг бошқа байрамларини ҳам кенг нишонламоқдалар. СССР парчаланиб кетганидан сўнг баптислар «Бирлик куни»ни нишонламай қўйдилар.

10 та ташкилот (12 руҳоний)ни бирлаштирган адвентислар маркази ҳозир янги ном билан иш олиб бормоқда. Эндиликда у Ўрта Осиё еттинчи кун адвентислари черкови конференцияси деб юритилади. Бу ватанпарварлик руҳидаги холис диндорлар жамияти бўлиб, республика Президенти ва ҳукуматининг сиёсатини қўллаб-қувватламоқда.

Адвентислар черкови конференцияси ислоҳотчи адвентислар деб аталган мазҳабни ошкора иш олиб боришга ва рўйхатдан ўтишга даъват этаётганлигини таъкидлаш муҳимдир. Адвентисларнинг диний ўқув юрти Тула шаҳрида жойлашган. У ерга Ўзбекистондан ҳар йили 3-5 киши юборилади. Тулада «Яраш сўзи», «Дуолар» нашр этилмоқда, улар республикамизда ҳам тарқатилмоқда.

Юқорида зикр этилган диний ташкилотлардан ташқари республикада диндорларнинг нисбатан янги бирлашмалари — Рим католиклари, буддапарастлар, баҳайчилар, кришначилар, баптис, преисвитериан ва пятидесятник йўналишидаги корейс жамоалари расмий равишда рўйхатга олинган. Корейс жамоалари хайрия фаолияти билан шуғулланмоқда. Матбуотимиздаги кўпгина хабарлар шундан далолат беради. Улар поликлиникалар, болалар боғчалари, қариялар уйлари қурилишига ёрдам бермоқдалар.

1991 йилнинг июнь ойида «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида» қонун қабул қилиниши давлат билан дин муносабатларида муҳим воқеа бўлди. Ўзбекистон тарихида биринчи марта фуқароларнинг динга ўз муносабатини, шунга мувофиқ равишда эътиқодини эркин белгилаш ва ифодалаш, динга ҳеч қандай тўсқинликсиз амал қилиш ва диний маросимларни бажариш ҳуқуқларини кафолатлайдиган қонун қабул қилинди. Қонун адолат ва тенглик, фуқароларнинг қайси динга мансублигидан қатъий назар, уларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш кафолатларини, қонун ва диний ташкилотлар фаолияти билан боғлиқ муносабатларни тартибга солади.

Қонунга мувофиқ фуқароларнинг динга ўз муносабатини белгилашлари, диний маросимларга амал қилиш ёки улардан бош тортишлари, ибодат, урф-одатлар ва маросимлар, динни ўргатишда иштирок этиш ёки этмаслигига ҳеч қандай зўрлаш йўл қўйилмайди.

Ўзбекистон Республикасининг барча фуқаролари, динга муносабатларидан қатъий назар, қонун олдида тенгдирлар.

Хуллас, қонунда фуқароларга катта ҳуқуқлар берилган. Бироқ қонун диндорлар зиммасига муайян вазифалар ҳам юклайди. Диний ташкилотлар қонунларга ва ҳуқуқ-тартиботга риоя этишга мажбурдирлар. Давлатга, Конституцияга қарши тарғибот қилиш учун, душманлик, нафрат, миллатлараро нифоқ туғдириш учун ҳамда Ўзбекистон Республикасининг давлат манфаатларига ва Конституциясига қарши ҳаракатларни содир этиш учун диндан фойдаланишга йўл қўйилмайди. Қонуний ва демократик йўл билан тузилган ҳокимият ва бошқарув идораларига, ҳокимлик раҳбарларига демократияга зид куч билан тазйиқ ўтказиш тақиқлаб қўйилган. Демократик йўл билан ҳал этиш баҳонасида ҳокимият ва бошқарувнинг қонунга мувофиқ иш олиб бораётган идораларига ва мансабдор шахсларга тазйиқ ўтказишга ҳар қандай уринишлар қонунга мувофиқ жазоланади.

Давлат турли динларга мансуб бўлган ва ўзини диндор деб ҳисобламайдиган фуқаролар ўртасида, турли эътиқоддаги ташкилотлар ўртасида ўзаро ҳурмат ва сабр-бардош муносабатлари ўрнатилишига кўмаклашади, диний ва ўзга мутаассибликка, экстремизмга, муносабатларни қарама-қарши қўйиш ва кескинлаштиришга қаратилган ҳаракатларга, турли динлар ва мазҳаблар ўртасида душманликни келтириб чиқаришга йўл қўймайди.

«Биз умумбашарий қадриятлар ва ахлоқни қарор топдириш ишида шубҳасиз диний ташкилотлар билан ҳамкорликни ривожлантиришимиз лозим, — деб таъкидлайди Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов. — Шу билан бир вақтда афкор оммада биз маданиятда диннинг аҳамиятини тан олиб, маънавий тикланишни фақат динни тиклашдан иборат қилиб қўймасликни тушуниб етишни тарбиялашимиз лозим. Маданият ва санъатда чинакам инқилоб бўлмаса, кенг омма, айниқса ёшлар санъат, адабиёт, меъморлик ва мусиқа оламидан баҳраманд бўлмаса, миллат ҳам маънавий жиҳатдан чинакам тикланмайди».

Республика Президентининг фармони билан Вазирлар маҳкамаси ҳузурида Диний ишлар комитетининг тузилиши Республика раҳбарияти диний ташкилотларга, янги шароитда давлат билан диний ташкилотлар муносабатларини такомиллаштириш жараёнларига катта эътибор бераётганининг ёрқин далилидир. Комитет давлат сиёсатида белгиланган тартибда Адлия вазирлигининг тегишли идоралари томонидан рўйхатга олинган барча диний ташкилотларнинг манфаатларини ҳимоя қилади, республика вилоятлари, шаҳарлари ва районлари ҳокимлари билан биргаликда барча диний масалаларни ҳал қилишда ягона давлат сиёсатини ўтказади.

Ҳаётда ҳар нарса бўлиши мумкин. Республиканинг бир қанча жойларида баъзан дин хусусида баҳсли масалалар туғилганда улар хотиржам, амалий вазиятда ҳал қилиняпти. Бироқ диндорлар мутлақ кўпчилигининг фикрича, баъзи диндорларнинг Ислом негизида сиёсий партия ташкил этишга уринишларига, дин баҳонаси билан жамиятнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётига аралашишига, унга таъсир ўтказишига йўл қўйиб бўлмайди. «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонуннинг 7-моддаси халқнинг бу талабини аниқ ифодалайди: «Ўзбекистон Республикасида диний тусдаги бирор партиянинг, шунингдек республикадан ташқарида тузиладиган диний партияларнинг филиаллари, бўлимлари ва бўлинмаларининг тузилишига ва фаолиятига йўл қўйилмайди...» Республика раҳбарлари ва диний ташкилотлар сиёсий тусдаги Ислом партиясини тузишга уринишни қатъий қораладилар. Бундай партия тузишга уринишни мачитларда, имомларнинг ваъзларида, диний ташкилотлар раҳбарлари радио ва телевидение орқали айтган гапларида ва матбуотда бундай партия тузишни якдиллик билан қораладилар. Ўзбекистон ва айрим Ўрта Осиё республикалари матбуотида мутахассис олимларнинг бир қанча мақолалари босилиб чиқди. Бу мақолаларда бундай уринишларнинг диний ва сиёсий жиҳатдан номақбуллиги ва зарарлари кўрсатиб берилди. Ҳақиқатан ҳам, диний тусдаги турли сиёсий партияларнинг тузилиши ислом дини руҳига мос келмайди ва сўзсиз равишда жамият аъзоларининг парокандалигига ва мухолифлигига олиб келади. Қуръони Карим ва бошқа муқаддас китобларда бу ҳақда огоҳлантирилган.

Жазоирда, Тожикистонда ва бошқа баъзи давлатларда Ислом партияларининг тузилгани қандай ачинарли воқеаларга сабаб бўлганига бутун дунё шоҳиддир. Диний тусдаги партия тузиш тарафдорлари учун бу қаттиқ сабоқ бўлиши керак.

Ислом жамоасининг энг муҳим муаммоларидан бири икки оқим — Ҳанафийлар ва Ваҳобийлар деб аталмиш гуруҳлар ўртасидаги келишмовчиликдан иборат. Уларнинг ўртасидаги зиддият жамоатчиликни жиддий ташвишга солмоқда. Чунки бу зиддият фақат диний мунозаралардан иборат бўлиб қолмай, баъзан жуда ўткир тус олмоқда ва ижтимоий-сиёсий вазиятни кескинлаштириб, номақбул қарама-қаршиликни келтириб чиқариши мумкин. Бизнингча, муаммони ҳал қилишнинг бирдан-бир тўғри йўли диний таълимотлар доирасида баҳс ўтказиб, ҳар икки томонга маъқул бўладиган умумий қарорни қабул қилишдан иборат. Асосий вазифаларимиздан бири узоқ йиллар амал қилганимиз ҳужумкор сохта худосизликдан воз кечишдир. Бундай даҳрийлик масаланинг моҳиятини тушунмай, динни рад этади. Ҳозирги шароитда ҳар биримиз дин тарихини билишимиз, уни идрок этиб, ҳар бир дин замиридаги умумбашарий қадриятларни чуқур ўрганишимиз ва шу асосда ўз диний қарашимизни ва умуман дунёқарашимизни белгилаб олишимиз лозим.

Диндорлар ва руҳонийлар барча фуқаролар каби Ўзбекистонда ҳуқуқий дунёвий давлат барпо этилишини қўллаб-қувватламоқдалар, Маълумки, ҳуқуқий давлат тушунчаси биринчи навбатда ҳар қандай соҳада, шу жумладан виждон эркинлиги соҳасида қонуннинг сўзсиз равишда устивор бўлишини кўзда тутади. Дунёвий Ўзбекистон динни ахлоқийлик ва фидойилик, меҳнатсеварлик, фуқаролар масъулияти ва меҳр-шафқат манбаи, деб билади. Диннинг, энг аввало ислом динининг асосий қоидалари — тинчлик, тотувлик, адолат, яхшилик, олижаноблик каби фазилатлар жамиятнинг барча табақалари томонидан қабул қилинаётганлиги шак-шубҳасиздир. Мухолифият Ислом руҳига мос келмайди. Шунга асосланиб, соғлом фикр юритувчи барча кишилар, айниқса, дин арбоблари жамиятни турли гуруҳларга ажратадиган ҳаракатларни қўллаб-қувватламайдилар, деб қатъий айтиш мумкин. Ўзбекистон каби кўп миллатли давлат миллати, тили ва диний эътиқодидан қатъий назар, ўзининг барча фуқаролари куч-ғайратларини бирлаштирган тақдирдагина ҳар томонлама тўла мустақил давлат бўла олади.

Республикамиз дин арбоблари, диндорлар ва руҳонийлар миллатлараро муносабатларга тотувлик руҳини сингдиришлари лозим ва МДҲнинг айрим минтақаларида бўлаётгани каби жангариларнинг, мутаассибларнинг номақбул дунёвий мақсадлар йўлида диндан фойдаланишларига қарши туриш лозим, деб ҳисобламоқдалар.

(«Деловая жизнь» журналининг 1992 йил 13—14-сонидан).

ДАРДНИНГ ДАВОСИ ТАБИАТДА

АМУДАРЁНИНГ қирғоғи бўйлаб жойлашган Музработ райони қишлоқларининг истиқоматчилари сариқ ва буйрак касалининг жабрини кўп чекишади.

Бунинг сабаби шуки, истеъмол учун ишлатилаётган сувнинг қаттиқлиги талаб этилганидан икки марта ортиқ экан. Мутахассислар бундай сувни истеъмол учун тавсия этмайдилар. Аммо бошқа чора йўқлигидан...

Кейинги йилларда бу район аҳлини тоза ичимлик сув билан таъминлаш масаласи муҳокама қилинаётир. Чунончи, бундан уч йил илгари районнинг Абдулла Набиев номли, «Шоликор», Р. Бўриев номли ва «Навбаҳор» хўжаликларига Хўжаикон атрофидаги Оқтошдан қувур билан сув олиб келинган эди. Ана шу сувдан ичаётган фуқаролар сариқ касали нима эканлигини эсдан чиқариб юбордилар.

Аммо районнинг қолган аҳолиси ҳамон аввалгича... ярокcиз сув билан қаноатланиб турипти.

— Бунга асло чидаш мумкин эмас, — дейди район ҳокими Абдухалил Номозов. — Ҳозир вилоятнинг жанубий районлари томон Хўжаипок дарёсининг суви олиб келинмоқда. Ичидан бемалол одам юрса бўладиган бу қувур бизнинг районларга ҳам яқинлашиб қолди. Аммо кейинги пайтларда бу қурилиш қимматлашиб кетди. Сувни Музработнинг марказига олиб келмоқ учун 35 миллион сўм керак. Давлат эса бизга 1 миллион сўм берипти. Қолганини ўзимиз топармишмиз.

Ҳа, биз сувнинг... шифо эканлигини доим ҳам билавермаймиз ва яхши сув ичиш учун нодонларча пулни кўзимиз қиймайди.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи»нинг мухбири.

ОНА САЙЁРАМИЗ ОМОН БЎЛСА БАС

ФАВҚУЛОДДА СЕССИЯ

Ўтган душанба куни Миср Араб Республикаси пойтахтида араб давлатлари уюшмаси (АДУ)га аъзо мамлакатларнинг ташқи ишлар вазирлари даражасидаги фавқулодда сессияси иш бошлади.

Шошилинч мажлис кун тартибидан ягона масала — Исроил маъмурларининг Ливаннинг босиб олинган ҳудудига 400 дан ортиқ фаластинликни ҳайдаб чиқариши бобида шаклланган танглик ва ушбу танглик шароитида Умумараб мавқеини ишлаб чиқиш ўрин олган. «Савтул араб» радиосининг хабар қилишича, АДУ бош котиби Исмат Абдулмажид ушбу минтақавий ташкилот сессиясини очаркан, барча араб давлатлари «Фаластин халқининг адолат учун курашига ва ватандан қувилганларни қўллаб-қувватлашига бирдамлик изҳор этадилар», деди.

ШУШКЕВИЧНИНГ ЧИНГА БОРГАНИ ЧИН

12 январь куни Беларусь Республикаси Олий Кенгашининг Раиси — мамлакат раҳбари Станислав Шушкевичнинг Хитой Халқ Республикасига расмий ташрифи ниҳоясига етди.

Ташриф чоғида бир неча муҳим ҳужжатлар имзоландики, улар икки мамлакат ўртасидаги муносабатларнинг янги босқичга кўчишига имконият яратади. Шарҳловчиларнинг кузатишича, икки томонлама муносабатларни ривожлантириш тамойиллари тўғрисидаги қўшма баёнот муҳим тарихий ҳужжат саналади.

ҚЕЧАГИ КУННИ УНУТМА

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик кенгаши Ироқдан Қувайт ҳудудида қўлга киритилган ҳарбий қуролларни қайтаришни талаб қилди.

Шунингдек, мазкур кенгаш Бағдод маъмурларини ўт очишни тўхтатиш шартларининг бузилиши ёмон оқибатларга олиб келиши тўғрисида қайта огоҳлантирди. Бағдод маъмурлари наҳотки ўтган йиллардаги кўргуликларни унутишган бўлса?!

ОШИНГ ҲАЛОЛ БЎЛСА КЎЧАДА ИЧ

Америка Қўшма Штатлари Мудофаа вазирлиги ҳарбий мақсадларда учирилаётган сунъий йўлдошларнинг кўпчилиги тўғрисидаги маълумотлардан махфийлик мақомини олиб ташлашга қарор қилди.

Пентагон баёнотида айтилишича, ҳарбий мақсадларда учирилаётган ракеталарни учириш дастури ва улар фазога олиб чиқаётган юклар тўғрисида олдиндан хабар беришга қарор қилинган. Шунингдек, ҳужжатда эндиликда учиш чоғида матбуот вакилларининг ҳам таклиф этилиши билдирилган.

ҚИМНИНГ ТЎРВАСИГА ЗИЁН

Америка Қўшма Штатлари Нақлиёт (транспорт) вазирлиги Американинг «Балтия эйрлайнс» авиакомпаниясини Киев, Минск, Тбилиси ва Ригага учиш ҳуқуқидан маҳрум этди.

Мамлакат ишбилармонлари ҳайъати «Жорнэл оф коммерс энд коммершл» рўзномасининг хабар қилишича, ушбу қарор «Тўхтовсиз узоқ вақт учиш давомида йўловчиларни озиқ-овқат билан таъминлаш мажбуриятини олган компания томонидан бир неча қоидабузарликлар содир этилгач», қабул қилинди. Авиакомпаниянинг фақат Нью-Йорк — Санкт-Петербург йўналишида хизмат кўрсатиш ҳуқуқигина сақлаб қолдирилди. Гадой аразласа, тўрвасига зиён, деб шунга айтсалар керак-да.

ҚОЧОҚЛАР ВАТАНИГА ҚАЙТИШМОҚДА

Тожик қочоқлари ватанга қайта бошлади. Сўнгги кунларда уларнинг миқдори анча ортди.

Россия чегара қўшинлари матбуот хизматининг ходими Евгений Знаменскийнинг РАТА—ТАСС мухбирига хабар қилишига қараганда, 10 январь куни Ишкошим чегара туманида 224 одамнинг, Панж чегара минтақасида эса 31 кишининг юртга қайтгани қайд этилган. Қочоқларни ўз тадбирлари билан ишонтира бошлаган республика Олий Кенгаши раҳбарияти Афғонистон Ислом давлати билан музокара ўтказиб, барча қочоқларнинг ватанга қайтишини таъминлашга интилмоқда.

ДОҲИЙНИ ХОТИРЛАБ

Бу йил Хитой Халқ Республикасида Мао Цзэдун туғилганига юз йил тўлиши муносабати билан бўладиган тантанали оммавий равишда нишонлашга тайёргарлик ишлари бошлаб юборилди, деб хабар қилади Синхуа ахборот маҳкамаси.

Улуғ доҳийнинг таваллуд байрамига бағишлаб анъанавий расм чизиш санъати ва ҳуснихат намуналари, тақинчоқлар ва ҳайкалчалар мажмуи, шиор ва китоблар гулдастаси тайёрлаш кўзда тутилмоқда. Қисқаси, мамлакат аҳолисининг кўпчилиги доҳий сурати туширилган тақинчоқ тақадиган ёхуд у бир замонлар мутолаа қилишни хуш кўрган китобларни қайта меҳр билан ўқийдиган бўлди.

ЭЛЧИГА ЎЛИМ ЙЎҚ, АММО ҚИСҚАРИШ БОР

Ҳиндистон Республикаси Покистон Ислом Республикасига мурожаат этиб, 10 февралгача ўз элчихонаси ходимларини 150 кишидан 110 одамгача қисқартиришни талаб қилди.

Маълумки, Покистон декабрь ойида Ҳиндистондан Карочи шаҳридаги бош ваколатхонаси ходимларини 64 кишидан 20 одамгача қисқартиришни талаб қилган эди. Сиёсий шарҳловчиларнинг кузатишича, икки мамлакат ўртасида чегара муаммоларининг кундан-кунга чигаллашиб бораётгани ушбу дипломатия норозиликларига сабаб бўлмоқда.

ҚУТЛАЙМИЗ

НУКУС шаҳар ҳокимлиги билан Қорақалпоғистон Республикаси Журналистлар уюшмаси ижодий жамоалар ва журналистлар ўртасида йилнинг энг яхши асарлари учун ҳамкорликда ўтказган танловига якун чиқарилди. Танлов ғолиблари орасида «Халқ сўзи» газетасининг Қорақалпоғистондаги ўз мухбири Мансур АҲМЕДОВ ҳам бор.

Жамоамизнинг фаол аъзоси, сермаҳсул ҳамкасбимизни юксак мукофот билан самимий қутлаймиз, ижодига барака тилаймиз!

ЎТМИШ ВА БУГУН

УЛУҒ Ватан уруши йилларида хавф остида қолган Харьковдаги велосипед заводи Бухорога кўчирилганди. Турган гапки, завод ўша йиллари велосипед эмас, ҳарбий маҳсулот ишлаб чиқарган. Кейинчалик бу корхона пахта заводига айлантирилди.

Янги йил арафасида Бухорога бир гуруҳ украиналик меҳмонлар ташриф буюришди. Мақсад — Харьков билан Бухоро ўртасидаги эски анъаналарни тиклаш, олди-берди борасида шартномалар тузиш. Келишувга кўра, бухороликлар шерикларига ҳар йили 10 минг тонна пахта толаси, харьковликлар эса Бухорога 40 минг тонна шакар етказиб берадиган бўлишди. Бундан ташқари, меҳмонлар ўзбек дўстларига қишлоқ хўжалик техникаси, дизель двигателлари, спирт каби танқис маҳсулотлардан ҳам кўмак бериш ниятидалар.

М. ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МУСТАҚИЛЛИК НИШОНАСИ

Конимех тумани марказидаги 100 та хонадонда табиий газ ёнди.

ШУ МУНОСАБАТ билан бу ерда катта митинг бўлиб ўтди. Митингда сўзга чиққан вилоят ҳокими А. Айдарқулов, район ҳокими Ж. Нуруллаев район меҳнат аҳлини ана шу тантана билан қутладилар. Шундан сўнг халққа ош тортилди.

Газчиларнинг айтишича. 1993 йилда район маркази тўлиқ газлаштирилади. Етмиш беш йилда газ нималигини билмаган район аҳолиси истиқлолнинг биринчи йилидаёқ ўз орзуларига эришди. Буни мустақиллик нишонаси, деса бўлади.

М. МАҲМУДОВ.

Ўзгалар учун кераклигингни ҳис этиш—бахт

ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ДЕПУТАТИ, АНДИЖОН ШАҲАР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ БЎЛИМИ МУДИРИ А. АБДУРАҲМОНОВ БИЛАН СУҲБАТ

— Сайлов арафасидаги воқеаларни эслайсизми? Маорифчилар, ота-оналар сизнинг номзодингиз учун жонни жабборга беришганди. Муаллимлар раҳбар олдида ўзларини яхши кўрсатиш учун шундай қилишгандими ёки...

— Мен буни бошқачароқ изоҳлардим. Маорифчилар олдида муаммолар шу қадар кўпки, бирига улгурсанг, иккинчисига қўлинг калталик қилади. Қолаверса, бозор иқтисодиётининг кўргиликлари кўпроқ уларнинг бошига тушди. Шундай экан, муаллим ўз дардини айтадиган номзод учун курашмайдими?

Оддийгина мисол. Мактабларимизни олиб кўринг. Уларнинг аксариятида 1000—1500 нафар ўқувчи ўқийди. Кўполроқ қилиб айтганда, турғунлик йилларида завод ва фабрикаларни қанчалик катта қилиб қурган бўлсак, мактабларга ҳам шундай ёндашганмиз. Бизга аслида 400—500 ўринли билим масканлари зарур. Шунда мактаб раҳбари ҳар бир ўқувчининг юриш-туришидан хабардор бўлади.

— Мактабларимизда йигитлар камайиб кетаяпти чоғи. Аёл муаллимларимиз ҳамиятига тегмоқчи эмасмиз. Маъзур тутишсин. Лекин йигитларимиз ўрни бошқача-да.

— Кўнгилдаги гапни айтдингиз. Болаларимиз шундайлигича ҳам оилада ота тарбиясини кам олишади. Мактабда эса... Буниси ҳам майли. Дарс жараёнидаги узилиш, ўқитувчи алмашишлари таълим-тарбияга акс таъсир қилади. Ахир истаймизми, истамаймизми аёлларимиз табиий сабабларга кўра тез-тез ўринларини бўшатиб турадилар. Йигитлар эса кейинги вақтда касбларини ўзгартиришга мажбур бўлишяпти. Моддий манфаатдорлик дегандай... Лекин гап бунда ҳам эмас. Ўқитувчи ўз касбини севиб, ардоқлаши зарур. Масаланинг иккинчи томони—олий ўқув юртига қабул чоғида бўлғуси муаллим йигитларга кўпроқ ўрин берилишини истардик.

— Муаллим ўқувчи учун кўзгу. Аламли, аммо бор гап. Айрим ўқитувчиларнинг билим савияси кишини ўйлантириб қўяди. Наҳотки, улардан воз кечиб бўлмаса?

— Шунисига доғдаман-да. Аттестация деган нарсани ўйлаб топдик. Лекин билими саёз ўқитувчини ҳайдай олмадик. Мактабда бундай педагог боп иш йўқ. Жавобини берсак, турли маҳкамаларга ёз-ёз бошланди. Асаблар таранг. Яна тишни тишга қўйдик. Аммо ўқувчининг умрига завол бўлинаётгани ёмон. Ҳар қалай энди шартнома асосида ишлашга ўтамиз.

— Суҳбатларимиздан бирида миллий қадриятларимиз ҳақида гапиргандингиз.

— Бола ниҳол, уни қаёққа эгсангиз, ўша томонга ўсади. Ҳар бир мактабда миллий урф-одатларимиз, анъаналаримиз, унутилган меросларимизни ўрганишга алоҳида эътибор бераётирмиз. Бу борадаги ишни боғчалардан бошлашни маъқул кўрдик. Қадриятлар масаласи бўйича уч марта республика семинари ўтказдик.

Мени яна бир нарса ўйлантиради. Нега мактабларимизга миллий шакл бериб бўлмайди? Худди нусха кўчиргандай бир хил қолипдаги биноларни тиклайверамиз. Бизнинг меъморларимиз бу борада жиддий бош қотиришса, ёмон бўлмас.

— Андижонда тажрибали муаллимларнинг мактаблари пайдо бўлаяпти чоғи?

— Ҳа, албатта, Меҳнатнинг қадрига етиш керак. Муаллим изланувчан, лаёқатлими, унга имкон берилса кони фойда. Шогирд ҳам устоздан андаза олади. Ўзбекистон халқ ўқитувчиси Ваҳобжон Жабборов, Ўзбекистон халқ маорифи аълочиси, йил ўқитувчиси кўриги ғолиби Шоҳида Юсупова, Абдулҳамид Отаҳожиев каби ўнлаб педагогларнинг турли йўналишлар бўйича ўз мактаблари вужудга келди. Давр тақозоси бу. Ўқувчи эндиликда аввалгидек судралиб юравермайди. Вақтни йўқотмайди. Боз устига 9-синфни тамомлагач, ўз хоҳишига кўра ҳунар масканларига юборяпмиз.

Жойларда гимназиялар ташкил этганимиз ҳам кўпчиликка маъқул келди. Қолаверса, чет тилини ўргатиш чуқурлаштирилган мактабларимиз пайдо бўлди. Сабаби мамлакатимиз ёшларининг эндиликда хорижий тилни билмаслигини тасаввур этиб бўлмайди. Ҳатто боғчаларда инглиз тилини ўргатишни йўлга қўйдик. Лекин уни ўргатувчиларга маош тўланмайди. Кўзда тутилмаган-да. Ва яна боғчаларда математика группалари ҳам фаолият кўрсатяпти. Мақсадимиз боғча-гимназия ташкил этиш.

Мақтаниш бўлса ҳам айта қолай. Республикада фан олимпиадаларида қатнашиб ғолиб бўлиб келган андижонлик йигит-қизларнинг тенг ярми шаҳар маорифи ҳиссасига тўғри келади. Бу ёғини сўрасангиз 41-ўрта мактабдаги битирувчи синфнинг 28 ўқувчисидан 21 таси Андижон халқ хўжалигини бошқарув иқтисодиёти олийгоҳи талабалари бўлди. Бундай синфлар сони кўп.

— Сир бўлмаса, синф билан олийгоҳга кириш боисини айтиб беролмайсизми?

— Бажонидил. Мактаб олий илмгоҳ, дорилфунун билан шартнома тузяпти. Андижон тиббиёт, тил педагогикаси олийгоҳлари билан муносабатимиз ҳам яхши самара берди. Унинг моҳияти шундаки, битириш имтиҳонлари қабул имтиҳонларига тенглаштириляпти.

— «Ўсмир» дастури хусусида нима дейсиз?

— Дарвоқе, биз асосий ишларимизни «Ўсмир» дастури асосида ташкил этганмиз. Сабаби санъатга меҳр қўйган кишидан ёвузлик чиқмайди. Шунинг учун санъат, спорт каби йўналишларда баҳс ўтказаяпмиз. Олмоқнинг бермоғи бор, деган гап бор. Яқинда биз хайрихоҳ ташкилотлар, халқ депутатлари иштирокида ҳисобот бердик. Сарф этаётган маблағлар беҳуда соврилмаётганлигини кўрсатдик.

Муаллимларимиз ҳам раҳбарият олдида ана шундай йўл тутишяпти. «Энг яхши кабинет», «Энг яхши мактаб» каби кўриклар ташкил этмоқдалар. Методик фестивал ўтказиш эса анъанага айланиб қоляпти.

ДЕПУТАТЛИК ҲАЛОВАТ ЭМАС

— Қўлдан берганга қуш тўймайди, дейдилар. Гапнинг очиғи бундай кенг кўламдаги ишлар учун шаҳар халқ таълими бўлимига маблағ кифоя қилмас?

— Ўз ёғингизга ўзингиз қоврилганингиздан кейин ҳаракат қиласиз экан. Бундан икки йил аввал мактаблардаги бўш, қаровсиз ётган жойларни ҳисобга олиб, ўша жойда кичик корхоналар қурдиқ. Ишлаб топилган фойдадан маълум қисми мактабга сарф этилди. Ҳар қалай қўлимиз узун бўлиб қолгандек бўлувди, энди вилоятдаги раҳбарларимиз оёқ тирашяпти. Эмишки, мактабда бундай ишларни йўлга қўйиб бўлмайди экан. Қанча ҳаракатлар билан юзага келган ишнинг барбод бўлаётганига ачинасан.

— Яқинда сизни ишдан олинди, деган гап тарқалувди, нима гап?

— Тасарруфимизда «Қалдирғоч» дам олиш лагери бор. Маблағнинг йўқлигидан у оғир аҳволга тушиб қолди. Ҳатто болаларнинг дам олишига имкон қолмади. Шунда биз шаҳар ҳокимлиги билан келишиб Андижон ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси билан шартнома туздик. Аслида, икки ҳисса — бир ҳисса, Уларнинг фарзандлари ҳам шаҳар аҳолисининг ўғил-қизлари. Ютган томонимиз саноатчиларнинг қўли узунлиги эди. ОблОНОдагиларга ҳаракатимиз маъқул келмади чоғи, тезлик билан менга чора кўришди. Аввалига «ҳайфсан», кейин... Яхшики, сўнгги гап амалга ошмади. Ахир эзгулик учун елиб югурсанг-у, емаган сомсага пул тўлаш алам қилади-да. Вилоят ҳокимлиги масалани обдон ўрганиб чиқиб тутган йўлимизни маъқуллади. Лекин раҳбарларимиз отдан тушгилари келмаяпти.

— Депутатлик юмушларига тўхталсангиз?

— Ҳозир оёқнинг тагидан ўт чақнаши керак. Бўлмаса ҳеч нарсага улгуролмайсиз. Сайловчиларим жойлашган ҳудуддаги 18-мактабга компьютер олиб келдик. Иситиш тармоқлари ишдан чиққанди. Маблағ топиб йўлга қўйдик. Маҳалла атрофига асфальт ётқизилди. Ер участкалари, иш билан таъминлаш... дегандек. Елиб-югуряпмиз. Ўзгалар учун кераклигингни ҳис қилишнинг ўзи катта бахт.

Суҳбатдош:
Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Табиатга тажовуз

БОШГА БИТГАН БАЛО—ШОХИМИ?

ЁКИ УСТ-ЮРТ САЙҒОҚЛАРИНИНГ МУНГЛИ НОЛАСИ

ДУНЁДА энг гўшти ширин ҳайвон нима, биласизми? Сайғоқлар. Табиат томонидан унга инъом этилган яна бир ноёб хусусият борки, бу — унинг шохлари. Сайғоқ шохларидан жуда кўп касалликларга шифо бўлувчи дори-дармонларнинг олиниши ҳеч кимга сир эмас.

Лекин экология ва табиат муҳофазаси энг долзарб муаммога айланган бугунги кунда Уст-юрт сайғоқларининг азроиллари ниҳоятда кўпайиб кетишган.

Қорақалпоғистон Республикаси Божхоналар қўмитасига қарашли Нукус тайёрагоҳида жойлашган постнинг катта инспектори Йўлдош Қўчқоров бу ҳақда куйиб-пишиб шундай дейди:

— Постимиз ташкил этилганига бир йилдан ошаяпти. Шундан бери кеча-кундуз тинимсиз ишлаяпмиз. Биласизми, текширишлар пайтида ушланган, олиб кетилиши ман қилинган нарсалар ичида энг кўп учрайдигани бу — сайғоқ шохлари.

21 июнь куни У—10 рейси бўйича Нукусдан Тошкентга учишга ҳозирланаётган Жақсилик Ўрозимбетовнинг юклари текширилганда 118 дона сайғоқ шохи чиқди. Уларнинг умумий қиймати 147 минг 500 сўмдир. Буни қарангки, бу дўстимиз қонун-қоидани жуда пухта билади, негаки, у республика Ички ишлар вазирлигида ҳужжатларни текширувчи бўлиб ишлайди. У ўз вазифасидан озод қилинди ва иши судга оширилди.

Бундай нохуш молларга Нукус тайёрагоҳида деярли ҳар куни дуч келиш мумкин. Божхона назоратчиларининг ҳушёрлиги туфайли кўп нарсалар сақлаб қолинмоқда. Шу пайтгача сайғоқ шохлари, қадимий кумуш тангалар, қимматбаҳо тақинчоқлардан тортиб, ҳар хил кийим-кечаклару кассеталар, телевизорлар ва гиламлар, ҳатто Тошкентда ишлаб чиқарилаётган полиэтилен халтачаларгача ушланди ва мусодара қилинди. Бу молларнинг кўпи пост қошида ташкил этилган дўконда сотилмоқда.

М. АҲМЕДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МУБОРАКБОД ЭТАМИЗ

Муҳтарам Акромжон Тожиддинович КАРИМОВ!

Сизни қутлуғ 50 ёшингиз билан чин дилдан муборакбод этамиз. Умрингиз тоғлар чашмасидек тиниқ ва зилол, ҳазрати Лутфий ёшидек узун, соғлик, тинчлик, хотиржамлик, бахт-саодат доимий ҳамроҳингиз бўлсин.

Келгусидаги илмий, ижодий ва мураббийлик фаолиятингизга янада ривож тилаймиз!

Ҳурмат ва эҳтиром ила:
Тошкент давлат иқтисодиёт университети жамоаси.

ТОЖИКИСТОН ХАБАРЛАРИ

ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИ

ТОЖИКИСТОНГА Ўзбекистон, Қирғизистон, Туркманистон, Қозоғистон республикаларидан инсонпарварлик ёрдами келиб турибди. Жанубий Кореянинг Россия Федерациясидаги элчихонаси вакили Со Ин-Жу куни кеча бу ерда бўлиб, унинг ҳукумати Тожикистонга ёрдам тариқасида 4 миллион 300 минг сўмлик гуруч юборажагини айтди.

«БОЙЧЕЧАК»НИ ЎЗБЕК ТИЛИДА ЎҚИШАДИ

1993 йилдан бошлаб Тожикистон Республикасида болаларнинг янги журнали — «Бойчечак» чиқа бошлайди. Журнал ҳар ойда бир марта ўзбек тилида 20 минг нусхада чоп этилади.

ЙИЛИГА 500 ДОНА ПЎСТИН

ЛЕНИНОБОД вилоятининг Ашт туманидаги Ленин номли жамоа хўжалигида пўстин тикадиган цех ишга тушди. Цех қурилиши ва ускуналар сотиб олишга 50 минг сўм сарфланган эди. Асосий хом ашё — терилар хўжаликнинг ўзидан топилаяпти. Зарур химикатлар эса Қўқон шаҳридаги кўн заводидан олинмоқда. Цехда йилига 500 дона пўстин тайёрланади.

Маҳсулот фақат Тожикистондагина эмас, Ўзбекистонда ҳам харидоргир экан.

МОДДИЙ ЗАРАР — 90 МИЛЛИАРД СЎМ

ТОЖИКИСТОНДА ташкил этилган ҳукумат комиссияси табиий офат ва граждан уруши даврида Хатлон вилоятида вайрон бўлган уй-жой ва ишлаб чиқариш объектлари ҳажмини аниқлаб чиқди. Қаттиқ зарар кўрган собиқ Қўрғонтепа вилоятида 64 та халқ хўжалиги объектлари бузиб ташланган. Айниқса, отишмалар ва ёнғин натижасида Қўрғонтепа шаҳридаги кўплаб савдо, уй-жой, маъмурий бино вайрон бўлган. Республика иқтисод вазирлиги берган маълумотларга қараганда, ҳозиргача жами моддий зарар 90 миллиард сўмга етган.

Шу кеча-кундузда вайронгарчилик юз берган жойларда «Сельхозпроект», «Колхозпроект», «Гипрогор» илмий тадқиқот институтлари мутахассислари иш олиб бормоқдалар. Улар қишлоқ аҳолисига ҳар бир жойнинг табиий шароити, иқлимини ҳисобга олган ҳолда 15—20 хил уй-жойлар лойиҳасини таклиф этишяпти.

Турон ТЎЙЧИЕВ.

ТОҒ ЭТАГИДАГИ ҚИШЛОҚ. Ж. Қозоқ олган сурат.

ЖИЗЗАХДА ҚЎШМА КОРХОНА

Жиззах пластмасса заводида чала ётган бинолар битказилиб, қўшма корхоналар ихтиёрига берилмоқда. Шундай биноларнинг бирида Тошкент политехника институти олимлари билан ҳамкорликда турли саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган қўшма корхона фаолият кўрсатаётган бўлса, иккинчисида Туркия ишбилармонлари билан биргаликда қурилаётган яна бир корхонани жиҳозлаш ишлари олиб борилмоқда.

Қўшма корхона иш бошлагач, вилоятнинг Фориш, Бахмал, Зомин туманларида тайёрланган тери маҳсулотларидан шу ернинг ўзида энг янги фасондаги пальто, куртка ва бошқа кийим-кечаклар ишлаб чиқарилади. Дастлабки ҳисоб-китоблар барча ишларнинг воситачилар аралашувисиз бажарилиши, транспорт харажатларининг камайиши эвазига йилига 40 миллион сўм соф фойда олиш мумкинлигини кўрсатмоқда.

Й. ЖЎРАЕВ,
ЎзА мухбири.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки жамоаси бошқарув раисининг ўринбосари Й. Эргашевга отаси **Эргашбой ЎРИНБОЕВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг Истиқболни белгилаш ва статистика давлат қўмитаси жамоаси минерал хом ашё ресурслари, кимё ва металлургия истиқболини белгилаш ва статистикаси бўлимининг бош мутахассиси **Мирсодиқ Мирҳамидович ХОЛИҚОВ**нинг бевақт вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон телерадиокомпанияси республика радиосининг жамоаси мусиқий эшиттиришлар Бош муҳарририятининг муҳаррири Усмон Қурбоновга волидаи муҳтарамалари **Маҳбуба ҚУРБОНОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўзэлектрасбобшартномасавдо» фирмаси жамоаси фирма директори А. В. Раҳимовга отаси **Ваҳоб РАҲИМОВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

ҚАБР УЗРА МАҚБАРА

Қорақалпоғистонда муқаддас даргоҳлар кўп. Лекин собиқ хукмрон мафкуранинг тақиқи ва тазйиқи остида уларнинг кўпи одамлар назаридан яширилди. Шукроналар бўлсинки, мустақиллик туфайли қадриятларимиз тикланяпти. Кегайли туманига қарашли Куйбишев номли давлат хўжалиги ҳудудидаги Шиблий Шайх зиёратгоҳида шундай хайрли иш амалга оширилди. Хўжалик саркори Қ. Юсупов ва унинг овулдошлари куч-ғайрати билан Шайх қабри узра Хива усталари услуб ва анъаналари асосида маҳобатли мақбара қад кўтарди.

Қ. ШОНИЕЗОВ,
ЎзА мухбири.

ЧИҚИНДИНИНГ БОЗОРИ ЧАҚҚОН

БОЗОР иқтисодиёти ҳаммани тежамли бўлишга ундаяпти. Асака шаҳридаги мотор таъмирлаш заводида яқин-яқингача чиқиндилар ташлаб юбориларди. Эндиликда ундан хом ашё сифатида фойдаланиладиган бўлди. Гап шундаки, завод қошидаги кичик корхонада чиқиндидан болалар ва катталар учун стуллар ишлаб чиқарила бошланди. Бундан ташқари, корхона пластмассадан бўёқ пуркагичлар тайёрлашни ҳам йўлга қўйди.

Ш. ФОЗИЛОВ.

ЙЎЛСОЗЛАР БЕЛЛАШУВИ

Пискентда туман автомобиль йўллари бошқармаси грейдерчиларининг кўрик-танлови якунланди. Унда Тошкент вилоятининг Паркент, Бекобод, Зангиота, Янгийўл, Ўрта Чирчиқ туманлари йўлсозлари ўртасида ўтказилган биринчи босқич мусобақаларининг 20 нафар ғолиби қатнашди.

Мусобақа шартига кўра, йўлсозлар 25 километрли йўл ўтувчи қияликларни текислаш ҳамда унинг чеккасига ариқ олишлари лозим эди. Икки кун давом этган беллашувда пискентлик Турдиали Исматов биринчи ўринни эгаллаб, 15 минг сўм мукофот олди.

(ЎзА мухбири).

Газетанинг ушбу сонига И. Утбосаров ва Ж. С[illegible]ев навбатчилик қилишди.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—187.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖУРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 21.00. Буюртма Г—33 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12